

F

FORFATTEREN 0104

OVERSETTEREN

TIDSSKRIFT FOR DEN NORSKE FORFATTERFORENING
NORSKE BARNE- OG UNGDOMSBOKFORFATTERE
NORSK OVERSETTERFORENING

LITTERATURPRISER – HVA ER DE VERDT?

LITTERATURPRISER AV LISE MÄNNIKÖ – PRISBELØNT NORGESVENN SKYTER BLINK IGJEN AV JON ROGNLIEN – MYTER OG SANNHETER AV OLAUG NILSSEN OG STEFFEN SØRUM – EI BRAGD? AV HELGA GUNERIUS ERIKSEN – SØLVMEDALJE AV CHRISTIAN RUGSTAD – INTERVJU MED HANS H. SKEI – FIKSJON OG VIRKELIGHET AV ANNE K. BANG – LUDVIG HOLBERG AV EBBA HASLUND – DET STORE NORSKE ANSLAGET AV LEVI HENRIKSEN – DAG LARSEN TRER AV – VISBY – FORFATTERKURS – KRUTT FRA ARNE BERGGREN

FOTO: ASBJØRN JENSEN

INNHold NR. 1. 2004

Side 4. SISTE DAG FOR DAG 6. SITERT, KURS I PRAKTISK EROTIKK? 7. POLLEN 8. MER SITERT, VISBY OM VINTEREN 9. HERRMAN 10. DET STORE NORSKE ANSLAGET 1 av Levi Henriksen, 11. PC-TERAPEUTEN 12. LITTERATURPRISER – HVA ER DE VERDT? av Lise Männikö 22. MYTER OG SANNHETER av Olaug Nilssen og Steffen Sørum 24. MANN FOR SIN HATT av Ingvald Bergsagel 26. PRISBELØNT NORGESVENN SKYTER BLINK IGJEN av Jon Rognlien 30. EI BRAGD? av Helga Gunerius Eriksen 31. OM Å FÅ KONGENS FORTJENESTE-MEDALJE I SØLV av Christian Rugstad 32. VIRKELIGHETENS HOLD I VIRKELIGHETEN av Anne K. Bang 36. DEN POETISKE RAPTUS av Ebba Haslund 38. TÅLER VI FORANDRING? av Arne Berggren

F

FORFATTEREN OG OVERSETTEREN

Redaktør: Arne Svingen

Redaksjonsråd: Cecilie Enger, Christian Rugstad og Tor Åge Bringsværd

E-post: forfatteren@online.no Telefon 41 47 17 96

Manuskripter må leveres på CD eller som e-post. Redaksjonen er ikke ansvarlig for innsendte manuskripter

Utgiver: Dag Larsen, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Postboks 261 Sentrum, 0103 Oslo sekretariat@nbuforfattere.no

Telefon 22 47 85 70 Telefaks 22 42 53 58

Abonnement kan tegnes gjennom NBU. Årsabonnement koster 200 kroner

FORM: VALIANT/ASBJØRN JENSEN TRYKK: ALLSERVICE, STAVANGER

FORFATTEREN på internett: WWW.SKRIFT.NO/FORFATTEREN

DnF
Den norske Forfatterforening
Postboks 327 Sentrum, 0103 Oslo.
Telefon: 23 35 76 20
Telefaks: 22 42 11 07
Besøksadresse: Rådhusgata 7, Oslo
E-post: post@forfatterforeningen.no

NBU
Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
Postboks 261 Sentrum, 0103 Oslo.
Telefon: 22 47 85 70
Telefaks: 22 42 53 58
Besøksadresse: Rådhusgata 7, Oslo.
E-post: formann@nbuforfattere.no
sekretariat@nbuforfattere.no

NO
Norsk Oversetterforening
Postboks 579 Sentrum, 0151 Oslo.
Telefon: 22 47 80 90
Telefaks: 22 42 03 56
Besøksadresse: Rådhusgt. 7, Oslo.
E-post: hilde@translators.no

Norsk Forfattersentrum
Postboks 589 Sentrum, 0106 Oslo.
Telefon: 23 10 37 80
Telefaks: 23 10 37 81

E-post: norsk@forfattersentrum.no
Besøksadresse: Rådhusgata 7, Oslo.

Vestlandsavdelingen
Postboks 649 Sentrum, 5003 Bergen
Telefon: 55 21 54 40
Telefaks: 55 21 54 44

Besøksadresse: Georgernes verft 3
E-post: vest@forfattersentrum.no

Midt-Norgekontoret
Peter Egges plass 1, 7011 Trondheim
Telefon: 73 51 88 80.
Telefaks: 73 51 88 29
midt norge@forfattersentrum.no

Nord-Norge
Vestregt. 48, 9000 Troms.
Telefon: 77 68 56 68.
Telefaks: 77 68 15 29
E-post: nord@forfattersentrum.no

www.forfattersentrum.no

REDAKTØREN SKRIVER

DU SIER IKKE NEI til en pris. Noen der ute verdsetter arbeidet ditt. Fagpersoner som vet hva de snakker om. Du har slått dyktige kollegaer. Det er deg det handler om i hyldningstalen. Egoet blir polert. I hvert fall for noen timer, dager, uker. Du mottar et litografi. Henger det på stueveggen. Legger det i kjelleren. Kanskje får du skattefrie kroner på konto. Du kan sette *den prisbelønte* foran navnet ditt. Nevne prisen på klaffen av neste bok. Få en gratulasjonsannonse i Dagbladet av forlaget. Hurra, du eksisterer.

I god norsk sosialdemokratisk ånd er det litteraturpriser nok til alle. Før eller siden blir det din tur. Har du ikke fått en eneste pris etter et langt forfatterskap, er det all grunn til bekymring. Men blir disse prisene noe mer enn klapp på skulderen i lukkede rom, uten reell betydning for utbredelse eller anerkjennelse? Mange av prisene er så ukjente at de færreste forfattere har hørt om dem. Hvordan skal de da ha noen effekt hos den jevne bokkjøper? Og drukner de såkalte betydningsfulle prisene i dette uoversiktelige prismangfoldet? Hva skal til for at en pris blir det kommersielle puffet som mange forfatterskap trenger for å klatre opp i litteraturens andre- eller førstedivisjon?

Det er hyggelig med priser. Kollegaer blir hyllet. En god venn får sin velfortjente applaus. Samtidig mumles det misunnelig i krokene. Spydige replikker faller over det sjuende rødvinplastglasset. Når er egentlig en litteraturpris fortjent? Og hvordan pokker kan man konkurrere i litteratur? Er det rettferdig å sette en metaroman opp mot en utelivsroman? Lyrikk mot krim? Er det prisdiskvalifiserende for en barnebok å faktisk være populær blant barn? Hvordan skal en normaloversetter kunne priskonkurrere med en professor som har brukt år på å nyoversette en litteraturklassiker? Er det i det hele tatt reell konkurranse om litteraturprisene? Er det bare venner som hyller hverandre?

Det ble mange spørsmål. Noen av dem finner du kanskje svar på i dette nummeret. Andre bør bare stilles.

I arbeidet med dette temanummeret oppdaget jeg at alle ville lese om litteraturprismangfoldet, men få torde mene noe tungtveiende om prispolitikk og enda færre ville skrive noe selv. Derfor: Årets Forfatteren-pris utdeles herved til de som har skrevet og uttalt seg i dette nummeret. På deling.

ARNE SVINGEN

SISTE DAG FOR DAG

– Det er som å diskutere jomfrufødsel med Indremisjonen, sier Dag Larsen om dialogen med Konkurransetilsynet. Etter seks år som NBU-formann oppsummerer Larsen sitt forhold til bransjen, kulturpolitikere, kollegaer og kulturjournalister.

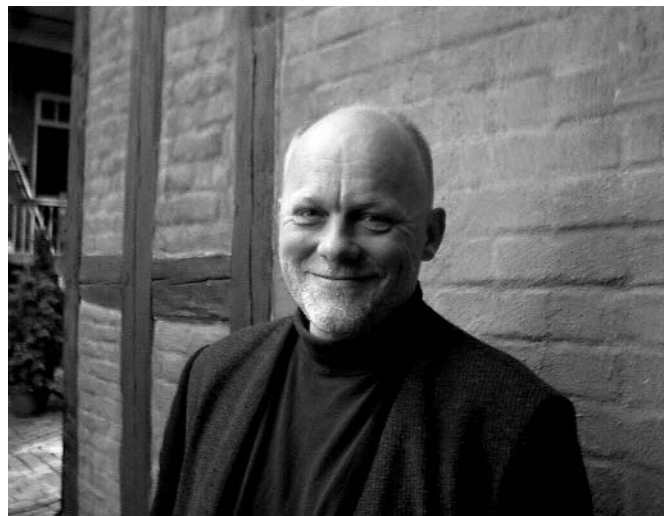
–Tilsynet er styrt av siviløkonomer med liten kulturpolitisk kompetanse. De har konkurranse som mantra, sier Larsen om Konkurransetilsynet. – Deres angrep på de kollektive avtalene kan sette til side hundre års arbeid fra forfatternes side.

Han legger fram det ferske vedtaket fra Konkurransetilsynet der de mener at faste royaltysatser i bokklubbavtalene begrenser priskonkurransen mellom forfatterne. De skriver: «Tilsynet har lagt til grunn at veiledende satser vil forsterke priskonkurransen og følgelig trolig føre til lavere priser på forfatternes manus. Lavere royaltysatser vil således være et uttrykk for forsterket konkurranse mellom forfatterne, og ikke kjøpermakt fra bokklubbenes side.»

– Med vedtak i Arbeids- og administrasjonsdepartementet – uten at det er tatt hensyn til hva Kulturdepartementet måtte mene – presset tilsynet gjennom veiledende royalty i bokklubbavtalene til Den norske Forfatterforening, og nå står avtalene til Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere for tur. Tilsynet ønsker altså at de ferske forfatterne og de som ikke til vanlig har et stort salg, kan presses til lavere royalty, mens bestselgerne kan kreve høyere betaling. Dette truer forfatternes avtaler, for det er ikke trolig at verken forfatterne eller bokklubbene i lengden kan leve med en slik praksis. Victor Norman har i et rørende innlegg tatt til orde for at forfatterne, forleggerne og bokhandlerne må komme til forståelse med Konkurransetilsynet. Men tilsynets vedtak er en krigserklæring mot forfatterne, og hittil har dialogen med Konkurransetilsynet vært som å diskutere jomfrufødsel med Indremisjonen.

Nå er det opp til arbeids- og administrasjonsdepartementet å avgjøre NBUs bokklubbavtaler, selv om Larsen mener at saken burde ligget hos Kulturdepartementet. Da Larsen startet sin formannsperiode, var han på nært hold da forleggerne og bokhandlerne forhandlet fram den nåværende bransjeavtalen, en avtale som kom i stand med et nødsrik. Arbeidet med å sikre en ny avtale har vært en av hovedoppgavene hans. I løpet av sin formannstid har han sett en sterkere markedsliberalisering, og nevner spesielt de frie rabattforhandlingene som uheldige.

– De har virket prisdrivende, og har skapt sterkere markeds-

konsentrasjon, de store selskapene er blitt sterkere. Men også dette er relativt: dette er en liten bransje som samlet sett omsetter for omtrent det samme som den største elektrokjeden. Norsk bokbransje kan ikke overleve uten noen store selskaper, utfordringen er å sikre alle akseptable handelsvilkår, leserne like vilkår og forfatterne de kollektive avtalene. I internasjonal sammenheng er de norske avtalene og ordningene enestående og gode. De har vist seg å fungere, derfor har jeg tro på at bokbransjen kan klare å komme til enighet. Men det trengs oppgående og sterke kulturpolitikere for å sikre en ny avtale. Og da kan ikke Victor Norman få lov til å leke kulturminister.

I motsetning til en del andre, har ikke Larsen så mye negativt å si om kulturministeren.

– Svarstad Haugland har hittil vist seg som en bedre kulturminister enn de fleste av sine forgjengere. Jeg innrømmer at det kanskje ikke er all verden til målestokk, men hun er helt tydelig opptatt av at forfatternes kår ikke svekkes. Det er smålig av de forfatterne som avfeier henne fordi hun er KrFer.

Han er langt mer skeptisk til mediedekningen av bransjesakene.

– Norske kulturjournalister er hyggelige folk som jevnt over er gode på det litteratur- og kunstfaglige. Men de er ikke så opptatt av litteraturens og kunstens rammevilkår – både politisk og økonomisk. Det fører til alt for mange formodninger og reportasjer fulle av faktafeil. Jeg synes redaksjonene bør gå i seg selv og gjøre noe med det. Det er for teit å ha fagjournalister som ikke kan fagområdet sitt.

Selv om NBU ikke har noen maksimumsgrense for hvor lenge ledere kan sitte, velger Dag Larsen å si takk for seg etter seks år som formann på det kommende årsmøtet.

– Jeg ga meg selv seks år i nittiåtte. Det får holde. Det har vært spennende og interessante år med dyktige samarbeidspartnere. Vi kom et godt stykke med forhandlingene med staten om bibliotekvederlaget, vi har fått fart på aksjonen for en ny innkjøpsordning for sakprosa, samtidig som praksis for de andre ordningene er blitt mer forutsigelige. Her har Norsk Kulturråd, forleggerne og forfatterne samarbeidet godt. Men forholdene på biblioteksektoren er ikke blitt bedre til tross for

flere år med aksjonsarbeid. Jeg har fått være med i oppbyggingen av Iles, som sammen med tiltak som «Leser søker bok» har kommet et godt stykke på vei. Det internasjonale arbeidet og særlig samarbeidet med de palestinske forfatterne har kommet i faste former, men det var et hardt slag å miste en så god venn som de palestinske forfatternes leder, Izzat al-Ghazzawi. Han var enestående med sin sterke integritet, og sin innsikt og fornuft.

Han karakteriserer NBU i dag som en blanding av laug og fagforening. Medlemsopptaket skjer ikke på grunnlag av opphavsrettslige kriterier. Det har for eksempel Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, med det resultatet at de har mange medlemmer, men altfor få som definerer seg som forfattere. Man blir medlem i NBU på grunnlag av en litterær kvalitetsvurdering.

– Det har sine fordeler og ulemper. Fordelen er en klar forfatteridentitet og at det settes en faglig standard. Ulempen er at den skjønnsmessige vurderingen i medlemsopptaket kan føre til avslag som kjennes urimelig. NBU har 250 medlemmer og heldigvis var jeg helt klar over fra første dag som formann at foreningen dermed har 250 lokallag. Det gledelige er at det er stor lojalitet blant medlemmene og at de jevnt over er godt orientert. Men vi er for små til å lage kollektive avtaler om pensjonsordninger og forsikringer for medlemmene. De som tror at forfatterforeningene kan opptre som tradisjonelle fagforeninger bør se litt nærmere på sammensetningen av foreningene og de vilkårene foreningene arbeider under.

Tidligere var NBU en kvinnedominert forening, mens det i dag er 52 prosent mannlige medlemmer. Statusen for barne- og ungdomslitteratur er blitt høyere.

– Tidligere oppdaget mange mannlige voksenbokforfattere at barne- og ungdomslitteraturen var et større litterært felt enn de trodde. Det førte til at mange menn kom til. Det er heller ikke uten betydning at de driftige kvinnene i barnelitteraturen hadde kjempet gjennom en gunstig innkjøpsordning. Dessuten var det blitt stuerent å skrive barnelitteratur. En kollega og jeg snakket om dette i 1983. Vi hadde gitt ut noen diktsamlinger, fått en bråte hyggelige anmeldelser, men var det ikke smått med disse leserne, mon tro? Vi tippet at vi for den første barneboka ville få et par anmeldelser, men derimot selge bra og nå langt bedre ut til leserne. Det stemte. Og så ble det sånn at det viste seg å være en større litterær utfordring enn vi hadde trodd. I dag er det tendenser til en helt annen utvikling, jeg synes det er veldig gledelig at det kommer en ny generasjon som definerer seg som barne- og ungdomsbokforfattere. Det vi virkelig mangler, er en god forfatterutdanning for barne- og ungdomslitteratur her i landet. Det får vi gjøre noe med.

Selv ser han fram til å få tid til det som gjorde at han ble NBU-medlem i første omgang: Litteraturen. For nå skal Dag Larsen jobbe frilans som før, og sette seg i skrivestua nede ved vannkanten i Son for å skrive bøker igjen.

– I Rådhusgata er det mange storfisker innom, men det er innmari greit med et kontor som er så nær fjorden at det er tunfisk like utafor, avslutter han.

TEKST: URBAN KJENNINGEN

SJU OM DAG

KARI SVERDRUP, NESTFORMANN NBU:

Dag har en utpreget sans for humor, burlesk humor, og han har et vell av historier som han forteller igjen (og igjen!). Han har en evne til å treffe spiker'n på hodet, og ikke bare det; han dunker den gjerne litt ned i bordet også. Han er et meget raust menneske, som stiller opp når det gjelder. Dag har en utrolig arbeidskapasitet, han er «på jobb» enten det nå er på NBUs kontor eller på flyet mellom Oslo og Færøyene. Dag vet hva han vil, og det har NBU nytt godt av de siste seks årene.

KARI MØLLER, DE NORSKE BOKKLUBBENE:

Jeg kjenner ikke Dag personlig, men har jo absolutt noen erfaringer etter å ha samarbeidet med ham gjennom noen år. Jeg vil karakterisere Dag som dyktig, tydelig og ryddig. Han møter godt forberedt og er taktisk og strategisk orientert. For Bokklubbens Barn – en stor og sentral aktør i barnebok-Norge – har han vært en utfordrende og konstruktiv NBU-formann.

KARIN BEATE VOLD, NORSK BARNEBOKINSTITUTT:

For Barnebokinstituttet har det alltid vært godt å spille på lag med Dag. Likandes kar, vi behøver ikke engang alltid å være enige. Denne energi – og reale kraft og stridslyst – trenger vi stadig på barnebokfeltet. Du slipper oss vel ikke helt, Dag?

PER OLAV KALDESTAD, TIDLIGERE NBU-FORMANN:

Dag Larsen er ein sjeldan kombinasjon av kunstnar og politiskar. Han er ein sober realist som trur på det umoglege og arbeider trufast for det moglege. Han er grov i kjeften og han er fin i målet. Han er ein av dei som lyt til når det røyner på, men han står på ingen måte langs vegg og ventar; full av lystig energi stiller han seg opp midt på torget og spør om det er nokon som vil noko.

KJERSTI SCHEEN:

Dag er en brå latter, Dag er fagforeningsmannen med flat mappe og en aldri sviaktende evne til å få deg til å tro at du hele tida har ment det han til slutt fikk deg til å mene, Dag er en følsom sjel og en stor poet, Dag er full av motstridende trekk. Tilsynelatende. Men ikke i virkeligheten. I virkeligheten henger Dag sammen, på alle måter. Og så kan han alle Arne Svendsens viser.

GEIR POLLEN, FORMANN DNF:

Dags personlighet avleses best i ganglaget hans: bestemt, energisk, drivende. Kort skritt lengde kompenseres med hurtig takt. Bevegelsesretning: alltid rett framover. Lett å forholde seg til, selv om man må småspringe.

BJØRN HERRMAN, FORMANN NO:

Dag har vært drivkraften i samarbeidet i Rådhusgata i de to årene jeg har vært der. Han synes nok gjerne at han vet best, og det må man ofte gi ham rett i, og han har et blikk for sammenhenger og samarbeid som kommer flere enn NBU-medlemmer til gode. For en «formannskollega» har det vært mye konstruktiv motstand å få oppe hos NBU. Itteno' knussel – skribentorganisasjonenes Yngve Hågensen og Marte Svenkerud i én person.

SITERT:

«Hvorfor har ikke forfattere, som er en yrkesgruppe med dårlig helse, tilgang på rabattordninger på SATS?»

Steffen Sørum til Klassekampen

«Mange forfattere er fornøyd med å få klapp på skulderen fra menn i tweed på fest.»

Arne Berggren til Klassekampen

«Makt har vi, og makt bruker vi, men vi bruker den ikke til å utøve maktmisbruk.»

Geir Mork til Dagbladet

«Hjertet mitt blør ikke så veldig mye for den lille papirhandelen, hvor det ligger to bestselgere innerst i lokalet og bak gavepapiret.»

Anne Holt til Dagsavisen

«Du trenger ikke være medlem av Mensa for å like mine dikt.»

Øystein Wingaard Wolf til Aftenposten

«Man hadde kanskje ikke satset på Jostein Gaarder i det hele tatt om vi hadde hatt fripris, hans første bok *Diagnosen* solgte ikke mye.»

Terje Fredriksen til Dagsavisen

«Dagens litteratur dreier seg, i motsetning til for ti år siden, heldigvis om mer enn livet på nattklubb.»

Henning Mankell til Adresseavisa

«Det er få forfattere på møtene i foreningen generelt. Det kan tyde på at forfatterforeningen ikke er i takt med sin egen tid.»

Edvard Hoem til Klassekampen

«Den litterære gjennomsnittskvaliteten på årets samlede oversettelser er sannsynligvis betydelig høyere enn på bøkene i en norsk, skjønnlitterær sesong.»

Fredrik Wandrup i Dagbladet

KURS I PRAKTISK EROTIKK?

– Kurs i praktisk erotikk? spurte en venninne. Ja, det hadde vært noe for Norsk Forfattersentrum å arrangere! Nei – kurs i praktisk retorikk – det talte ordets kunst. Eller rett og slett to intense dager der deltakerne fikk skikkelig bryna seg på presentasjonsteknikken sin. Hvordan er nervene dine når du står foran et publikum? Får du puste, bærer stemmen din helt til den uinteresserte avisleseren på bakerste rad? Fingrer du nervøst etter noe trygt å holde fast i og svaier du usikkert på tåspissene? Anstrenger du deg litt ekstra for å nå frem til avisleseren slik at du mister tråden? Piper du etter luft eller kommuniserer du med tilhørerne? Eller føler du rett og slett at du gjerne kunne forbedre presentasjonen din noe?

Fordelen vår er at vi som oftest formidler oss selv. Vi snakker om oss selv, vårt forfatterskap, ting som opptar oss, og er tilhørerne umulige, kan en jo bare lese litt ekstra fra medbrakte bøker. Er det noe vi kan, så er det å lese fra våre egne bøker – det har vi jo gjort utallige ganger! Men nettopp fordi jeg er den som best kan snakke om mitt forfatterskap, og har de beste forutsetningene for å fremme bøkene mine, ønsket jeg å bli tryggere på meg selv, kanskje til og med like å snakke foran en forsamling. Det er ikke selvsagt at en liker å lese høyt fra bøker selv om en skriver dem. Og det er i alle fall ikke selvsagt at en er god til å lese bøkene selv om en har skrevet dem!

Derfor meldte jeg meg på kurset. Vi var tolv stykker, og til min glede var de færreste ferskinger som jeg selv. Vi blir kasta rett utpå. Alle har vi forberedt tekster vi skal lese opp og er så opptatt av tekstene og oss selv at radbrekkingen av presentasjonen kommer som et sjokk. Men dette er jo MIN tekst! Ingen kan lese den bedre enn jeg! Men det kan faktisk noen, og de er proffe. Vi blir drilla i to dager. Hvorfor leser du så fort – skal ikke publikum få med seg det du leser? Hvorfor veiver du slik med armene? Hvem ser du på? Husk blikkontakt! Grip tilhørerne! Jeg blir sint, utfordret. Hvorfor kan jeg ikke stå og vippe på tærne dersom det er det jeg ønsker? Men skjønner etterhvert at det er bedre for meg og alle som hører på, at jeg står trygt planta med begge beina på jorda.

Cluet er pusteteknikk, inn- og utpust, pust med magen, ryggen og rompa. Og kroppsholdning. Stå godt med svai i knærne, brystkassa ut med brede skuldre – nakken er løs, skallen flyter opp mot taket, nesen er tung og slipp kjeven. Og så kan du begynne. Høres helt forferdelig teit ut, jeg veit det. Men det funker! Proffe utøvende kunstnere kan disse teknikkene og har dem i blodet. Og så utøvende som forfattere alltid har vært, er det rart at vi ikke er mer opptatt av dette.

Allerede mandagen etter kurset står jeg foran en stor forsamling. Puster rolig, bøyer knærne og ser publikum inn i øya. Jeg hadde det gøy, og jeg tror sannelig de syns det var ålreit å høre på meg også.

TEKST: HEGE NEWTH NOURI

GEIR POLLEN SKRIVER

EN NY FORFATTERTYPE? I skrivende stund er det klart at Anne Holts like spektakulære som uforklarte overgang fra store, mektige Cappelen til lille, svake Pantagruel har slått ut til omtrent 7,5 på vår lokale mediale kulturskjelvskala. Skadenes omfang er ennå ikke kartlagt, men enkelte små og store sprekkdannelser i Cappelens regnskaper må under alle omstendigheter forventes. I kjølvannet av katastrofebeskrivelsene leser jeg også at det skal ha oppstått en ny forfattertype i kongeriket, hvis fremste kjennetegn er en rekke behov som forlagene, dvs. de store, tunge, trege, stive, ulekne, fantasiløse, ikke lenger er i stand til å tilfredsstille. Det poengnet interesserer meg. Men dessverre: Hvilke behov det er snakk om, med andre ord: hvilke karaktertrekk som kjennetegner Den nye forfatteren, har jeg ennå ikke vært i stand til å bringe på det rene, så en nærmere beskrivelse av disse må utestå til en senere formannskommentar.

Men noen begreper svever riktignok over avisspaltene, visse luftspeilinger som muligens kan antyde et spor å følge når Den nye skal oppspores: Det har noe med «individualitet» å gjøre, muligens noe med «synlighet», «mobilitet», «markeds-tilpassing», «nisje» – og fremfor alt: noe med UNG å gjøre, mis-tenker jeg. Typen skal etter sigende ha oppstått i takt med «den generelle vridningen fra det kollektive til det individuelle i det øvrige samfunnet», for å sitere Holt i Dagbladet. Altså noe å la det allerede Jern-Maggie ville ha oss til å tro på 80-tallet: «Det finnes ikke noe samfunn, bare enkeltindivider»? Omtrent dit hen tolker jeg i alle fall den antydning til undertekst som ligger i hovedpersonens egne Dagblad-refererte bebreidelser mot de store forlagene generelt, og Cappelen spesielt, for å mangle «den fleksibilitet, fantasi og lekne, åpne holdningen til litteratur og penger som må til for å ha en fullt ut differensiert behandling av forfatterne ...»

Som antydnet ovenfor: Hvordan bitte lille, selvstendige Pantagruel skal være i stand til å leke mer med penger enn store Bonnier-eide Cappelen, forblir inntil videre utydelig og gåtefullt for meg, men det må ha noe å gjøre med den nye framtiden som venter oss i Friprisnorge: «Med fastprissystemets kommende fall vil det smidige, kjøppe, tette, entusiastiske og ikke minst sultne forlaget ha enorme muligheter.»

Med ett føler jeg meg uendelig gammel, stiv, treg, sur og ikke minst: stapp mett, jeg som helst ikke vil annet enn sitte og skrive i fred for gnålet fra markedet, og som mener at akkurat det kan jeg lettest få til med Fastpris, Innkjøpsordninger, Normalkontrakt. Er jeg alene om det, tro?

SITERT:

«Det er betenkelig at Norges største forlagshus skal styres av en fallert finansmann som er gått helt i frø.»

Advokat Jon Tenden til Dagens Næringsliv

«På meg virker det som om det er en stor forskjell på de unge forfatterene og de mer etablerte, som reagerer med kulturarroganse.»

Anne Holt til Klassekampen

«Er du genuint opptatt av å selge ting, jobber du ikke i et forlag.»

Arne Berggren til Klassekampen

«Det er ikke aktuelt å skifte yrke eller kjønn.»

Trygve Hegnar til Dagens Næringsliv

«Det er vel nå jeg skal si: «Å få barn er det største som har hendt meg», og dermed tre inn i det litt tvungne lykkebildet som vi småbarnsforeldre er satt inn i.»

Carl Frode Tiller til Adresseavisa

«Folk må skrive de bøkene de vil, men det er nytt at forlagene utgir ren underholdningslitteratur, til dels hausa fram og skapt av forlagsredaksjonene, som om det var høyverdig kunst.»

Edvard Hoem til Klassekampen

«Bøker i seg selv forandrer svært lite, men uten bøker forandres ingenting.»

Henning Mankell til Adresseavisa

«Ser man på salgshallene, skal man ha en lykkedose i hånden.»

Småforlegger Arild Batzer til Vårt Land.

**Pølser på 17. mai
Ketchup og sennep på
nam, nam**

Også litt sprøstekt løk.

Dikt til prinsesse Ingrid Alexandra på
nrk.no's litteraturside

VISBY OM VINTEREN

– Hvorfor har vi ikke flere norske brukere? undrer Gerda Helena Lindskog, leder av Baltic Writers Centre på Gotland. Og det kan man jo lure på.

Lindskog ønsker at flere norske oversettere og forfattere søker til senteret i Visby.

– Vi har noen trofaste brukere fra Norge, de kommer igjen og igjen, noen feirer til og med jul her. Men vi håper flere nordmenn vil oppdage forfatter- og oversettelsesenteret, forteller Lindskog.

Jeg må innrømme at jeg selv har vært skeptisk til sentere hvor forfattere og oversettere samles for å arbeide. Får man gjort noe? Hva med arbeidsro? Hvor stor kontakt må man ha med de andre, og hva hvis man overhodet ikke passer overens med dem? Har man søkt og fått plass på et slikt sted kan man vel ikke bare pakke og dra hvis man ikke trives? Kort sagt, jeg hadde aldri benyttet meg av hverken senteret på Rhodos eller i Visby, for feig antakelig.

Så fikk jeg sjansen likevel. Visby i februar, bare noen dagers opphold riktignok, men likevel. En mulighet til å finne ut hvordan et slikt opplegg fungerer.

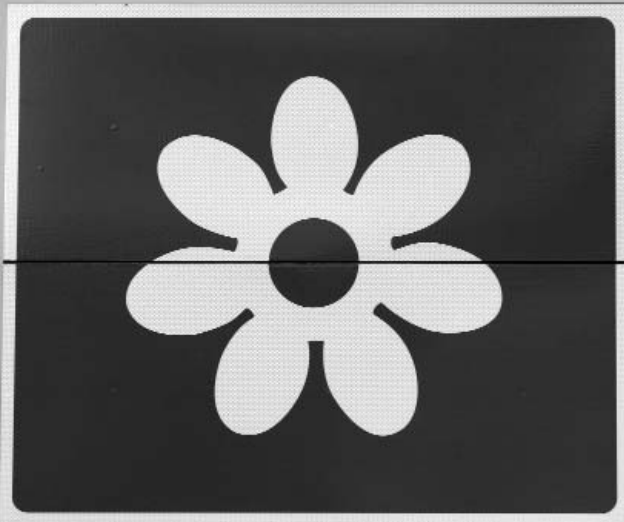
Det begynte på verst mulig måte: Snøstorm. Flyet ble meldt en time forsinket, så to ... Der satt jeg på en trekkfull terminal på Arlanda og ventet på å få gå ombord i flyet til Visby, ventet på om det overhodet kom til å bli noen flytur til Visby ... På plaststolen like overfor meg satt et par tyskere med vesker som umiskjennelig inneholdt bærbare pc'er. Om de skulle til senteret i Visby? Selvsagt skulle de det.

Et par finner noen stoler lenger bort blandet seg i samtalen. De skulle også dit. Og alle hadde de vært der før. Jeg var med ett blitt medlem i klubben.

Mine forfatter- og oversetterkolleger kunne fortelle om den fantastiske lille byen innenfor ringmuren, om senteret med utsikt over kirketårnene og havet, om felles frokoster og lunsjer på kjøkkenet, om biblioteket ... Vi drikker kaffe av pappkrus og får beskjed om at flyet er ytterligere en time forsinket. Men så, etter tre og en halv time, er vi endelig underveis.

Landingen er bortimot perfekt, det er først da vi blir feid bortover flyplassen at vi forstår hvor hardt det blåser. Det er antakelig slikt man må forvente når man drar til en Østersjø-øy i februar? Bussen fra flyplassen til Visby har kjørt seg fast i en snøfonn, men det står maxitaxier ved utgangen, og en av mine tyske reisefeller er ikke sen om å kapre en.

Gjennom snøskavet skimter jeg kirketårnene, men det snør for tett til at jeg kan se havet. Rommet jeg har fått til-delt er heldigvis varmt, noen har skrudd ovnen på fullt. Skrivebordet stort, og rett over veien ligger senterets andre hus med kjøkken og fellesrommene. Jeg begynner å ane at jeg vil trives med å bo og skrive her.

Solveiga Elstenga fra Riga har bodd på senteret i tre uker allerede og stortrives.

– Det beste arbeidsstedet jeg vet om. Og man treffer alltid mennesker man kan utveksle erfaringer med. Det er ikke slik at man må være sammen med de andre som er her. Det er bare så uendelig hyggelig å være det.

Stormen løyer i løpet av natten. Da jeg trekker fra gardinene morgenen etter ser jeg utover hele den snødekte byen og rett ut over havet. Akkurat da ønsker jeg at jeg skulle tilbringe fire uker på senteret og ikke bare noen dager.

Visby om vinteren. Anbefales!

TEKST: KARI SVERDRUP

FAKTA OM BALTIC WRITERS CENTRE:

Baltic Writers Centre ligger i Visby sentrum og består av to bygninger, den ene inneholder elleve arbeids/soverom, den andre har kjøkken, bibliotek, oppholdsrom, tv-rom og finsk badstu.

Senteret har et antall datamaskiner (mac og pc), kopimaskin og internettilgang.

Baltic Writers Centre deler ut et begrenset antall reise- og oppholdsstipender, vanligvis for en måneds opphold.

Man kan komme til Visby med fly via Stockholm, eller med ferge fra Nynäshamn eller Oscarshamn.

Søknadsskjema for opphold finnes på senterets hjemmeside: www.bcwt.org

Adresse: Baltic Writers Centre,
Uddens Gränd 3,
SE-62156 Visby, Sverige
Tel: +46 (0) 498 21 87 98

BJØRN HERRMAN SKRIVER

AT INTERNETT ER INNGANGSPORTEN til uendelig kunnskap om det meste, og på den måten er blitt et effektivt arbeidsredskap for, blant annet, oversettere er ikke noe nytt. At nettet på samme tid kan være en kilde til uendelig morskap og styrket selvfølelse for nettopp oversettere nevnes ikke like ofte, selv om det gjerne faller sammen.

Den etter hvert nesten enerådende søkemotoren Google kan fremskaffe opplysninger av så å si enhver art. I et svensk essay jeg nylig oversatte om den franske forfatteren Pierre Loti ble huset hans beskrevet ganske inngående, men det var enkelte detaljer jeg ikke ble klok på. Loti var en nokså eien-dommelig person som skrev romaner fra eksotiske miljøer kloden rundt, og innredet barndomshjemmet, rom for rom, etter settingen i sine romaner. Ingen av de litteraturhistoriene jeg har tilgang til interesserer seg tilstrekkelig for forfatterarkitektur til å gi nærmere opplysninger, altså prøvde jeg Google. Her var flust med treff. Svakheten var at de relevante treffene var franske nettsider, og undertegnede behersker ikke fransk. En av funksjonene i Google er at man kan be søkemotoren «translate this page», hva jeg også gjorde. Pussig nok skiftet dermed også forfatteren navn. Nettsiden, som på fransk var viet «Loti, Pierre», handlet nå om en figur som konsekvent ble omtalt som «Parcelled out Pierre». Kanskje ingen dårlig karakteristikk av mannen, men det måtte en fransk-norsk ordbok til for å forklare hvordan Pierre Loti kunne bli til Utparsellerte Pierre.

Men det er gjerne når ordbøkene ikke gir svar at man tyr til Google. En kollega var ute etter en løsning på «liver salts» og ble foreslått å bruke «kullsurtt kali». Siden han ikke kjente uttrykket søkte han på «kali» på nettet. 782 000 treff på 0,13 sekunder, og ett av disse treffene bragte ham videre til den «norske» siden til noe som kaller seg Church of Satan. Akkurat hvordan det henger sammen, skal være usagt. Hvorom allting er; siden er åpenbart maskinoversatt. Under overskriften «Ofte Spurte Spørsmål» lyder første spørsmål: «Satan virkelig finnes?» Og dersom den som har forvillet seg inn på siden, er ute i noen form for forsinket ungdomsopprør, får man klar beskjed: «Om De kommer her leting etter av et nytt sett av regel til å motsi Deres mor eller far religion vi foreslår at De ser annetsteds.» Jo, vi gjør nok det. Men et godt råd kan man alltid ta med seg på veien: «Også vet at De aldri må betvile Deres bedre!»

Under bokmessen i Göteborg i høst hadde svenske oversettere en stand der de oversatte «live». Standen tiltrakk seg en god del oppmerksomhet og mange kommentarer fra publikum. En gjenganger var det forbausede spørsmålet om man virkelig bruker folk til å gjøre sånne ting fremdeles. Er ikke det noe man kan overlate til maskiner? Det jobbes med saken, men ennå det er et stykke igjen før den menneskelige oversetteren er overflødig.

Det har vært en hektisk tid i Elvis Presley Boulevard og vi har nettopp ryddet ut jula. Sjøl rydder jeg tid til å skrive, skrive den store norske romanen. Ja, ingen vei går utenom har jeg forstått på sjefen min, Einar I. Jeg har i det lengste forsøkt å snakke ham til fornuft. «Se på Jesse Owens» sier jeg. «Han var sprinter, en god sprinter, sprinterkongen. Jeg er bare en hvit nigger, og akkurat som mine fargede brødre har jeg ikke det genet som gjør at jeg klarer å stå de lange distansene ut.» Argumentene mine har så langt falt på steingrunn. Siste telegram fra Einar I. lød: «Vi gjør oppmerksom på at Kenya for tiden dominerer 10 000 m feltet
stopp De er OGSÅ
negere stopp

følelse av å delta i et hopprenn, der jeg med lavere fart må hoppe et par meter lengre enn konkurrentene for å ha sjanse på pallplassering. Anslag. Jeg trenger et anslag som spenner beina under folk. «Ja, ja,» trøster jeg meg sjøl, «nå blir det i hvert fall lettere å få fortelle om førstelinja mi i «Det var en gang» i Magasinet.» Når man skriver noveller er det liksom ingen som bryr seg om åpningslinjene på samme måte som i en roman. Jeg fikk riktignok pukket meg til mine 15 sekunder i Magasinet for å snakke åpning like etter at debutboka kom, men det var bare fordi jeg hadde vært på IJ-kurs i Fredrikstad med desksjefen. Da bok nummer to ble utgitt hadde jeg brukt opp denne kontakten, og hadde ingen sjanse til å framstå dyp og ettertenksom på halvglanset papir mens boka var noenlunde ny. Det siste jeg hørte nå, er at jeg kanskje skal slippe til hvis en kokebok-

forfatter trekker seg, og det er da jeg kommer på det: HEGE DUCKERT. Jeg tror det var hun som hengte seg til de grader opp i åpningen på Petter Høegs *Kvinnen og apen*. «En ape nærmet seg London». Aha. Det er en slik åpning Dagbladet vil ha. Hmm. Jeg har egentlig aldri skjønnet hvorfor den apen nærmet seg London, men det får heller stå sin prøve.

Jeg føler noe varmt og godt løsne inne i meg, men flommen stopper plutselig opp, ordene vil seg ikke. Jeg fortsetter på ren trass men etter å ha pløyd meg

gjennom store deler av zoologien og forkastet både antiloper, zebraer og beltedyr, og så kjørt meg fullstendig fast i noe med reinsdyr og Rena, må jeg motvillig innrømme at det hele var et blindspor. Det føles dessuten feil å la seg styre av Hege Duckert, selv om Stephen King mener det er viktig å forestille seg en bestemt person når man skriver. King ser alltid for seg kona si. Jeg forsøker å tenke på min, men blir bare distraheret, kjødet holder på å seire over ånden. Ny framgangsmåte. «Står du fast, finn noen linjer

Og får medal-
jer stopp Som deg stopp
Hold ut stopp Hepp stopp» (Egentlig kom
meldingen som en e-mail, men jeg føler meg mer betyd-
ningsfull hvis jeg innbiller meg at Gyldendal har sendt et
telegram). Og jeg er avhengig av all den hjelp jeg kan få, jeg
trenger ryggen full av dytt for å hale et romanprosjekt i land,
ikke minst fordi jeg i fjor, i et anfall av overmøt utbasunerte
til alle som ville høre (og enda flere som ikke ville) at vi lever
i et romanregime og at novellen er den norske litteraturens
stebarn.

Det er derfor ikke fritt for at jeg føler forventingspresset
maure litt ekstra oppover bukveggen, for dagene er onde
slik før en bok kommer ordentlig i gang. Jeg har en lei

du liker hos andre forfattere, kopier dem og start derfra,» sier Steve Martin. Kanskje ikke så dumt. Ulf Lundell har ikke vært sjenert i så måte, og da mener jeg ikke bare en linje her og der, men hele åpningen på *Hjærtats ljus*: «Ni vet hur det kan vara i stan i slutet av januari när vintern aldrig vill bli till nånting annat än råkyla från Östersjön och slask på gatorna och trottoarerna fulla av gruvligen instängda ryggkrökare» minner mer enn litt om «You know how it is there early in the morning in Havana with the bums still asleep against the walls of the buildings, before even the ice wagons come by with ice for the bars?» Hemingways åpning på *To have or have not*. Men dette kan kanskje bli for mye av det gode? Det er fort gjort å bli avkledd når et slikt anslag havner i Magasinet. Hemingway sa forresten at hvis du vet hvor du skal, vet også leseren det. I så fall blir dette en ytterst spennende bok, jeg vet ikke hvordan jeg skal åpne en gang.

Jeg er tilbake på femmeteren i fjerde, da en gal lærer skulle tvinge meg til å stupe enda jeg knapt kunne svømme. Den gang måtte jeg snakke meg sjøl modig. *Jeg våger stupe, jeg våger stupe*. Jeg prøver det samme nå: Jeg kan skrive, jeg kan skrive, jeg er erobreren, jeg er Pan, jeg er gutten som ville være en av jentene.

Hva holder du på med? sier min kone som passerer ute i gangen.

– Jeg stuper, sier jeg, og det knirker i hodet som ei gammel dør blir åpnet, jeg danser med Gud.

Jeg har det. Jeg stuper! Ikke mot Rena eller London. Bare: Jeg stuper!

To be continued

Var det ikke Ingvar Moe som skreiv om «dei som har nokke med det»? For det er det jo alltid noen som har. Noen ganger kalles det sur kritikk, andre ganger konstruktive meninger. Og atter andre ganger kalles det språkvask. Det er nok flere enn denne skribenten som til tider har forbannet at han i det hele tatt kastet seg ut i et forfatterskap når bunken med korrektur og språkvask ligger faretruende på skrivebordet, med en iherdig skolefrøkens røde streker og utropstegn i marginen.

Alternativet til skriftlig korrektur er å gjøre det elektronisk. Det betyr at konsulent eller språkvasker retter i det elektroniske manuset. Og, og det er det viktige, at du som forfatter har mulighet til å ta stilling til de forslagene vedkommende har kommet med. Tekstbehandlingsprogram har en del smarte funksjoner som gjør det mulig.

Den enkleste muligheten er å sette på en «gul lapp». Det gjør man, i Word, ved å velge menyen «Sett inn», og så «Merknad». Da kan man skrive inn sine synspunkter så mye man bare orker. Når neste person åpner manuset, kan man lese merknadene, ta stilling til dem, og evt. komme med nye merknader. Til slutt kan alle merknader slettes, slik at dokumentet kan sendes merknadsfritt til trykking.

Den neste funksjonen man kan velge å benytte seg av er «Spor endringer». Det vil si at språkvasker retter i dokumentet, på samme måte som du selv ville gjøre. Men når du henter samme dokument opp og under «Verktøy» velger å spore endringer, vil hvert ord som har blitt rettet bli markert med rødt. Du kan så godta eller forkaste disse ved å bruke høyre musetast.

Den tredje funksjonen som kan være nyttig i korrekturrunden er muligheten til å sammenligne to dokumenter. Det er greit om man har flere versjoner av samme manus, noe som nok ikke er så uvanlig. Du åpner det ene dokumentet, velger «Verktøy» og «Spor endringer» før du klikker på «Sammenlign dokumenter». Der blir du bedt om å velge den fila du vil sammenligne med, og får markert det som er forskjellig i de to dokumentene. Så er det opp til deg å finne ut hva som ser best ut.

Det er ikke vanskelig å ta korrekturrunden elektronisk, om språkvasker og forfatter er enige om hvordan det skal gjøres. Men om man sparer noe annet enn papir, det får den enkelte prøve seg fram til på egenhånd.

LITTERATUR-
PRISER
– HVA ER DE
VERDT?

Det er i dag en vrimmel av litteraturpriser i Norge. **Lise Männikö** har snakket med prisvinnere, forlagsfolk og jurymedlemmer, og ser i denne artikkelen nærmere på prisfloraen. Hvilke priser er verdt å skryte av? Hvordan er juryene sammensatt? Etter hvilke kriterier nominerer forlagene? Og hvordan skal også du få deg en litteraturpris?

KAPITTEL I: VINNERE OG NOMINERTE

DAMEN I BRØDBUTIKKEN

– Melsom er ikke en mann man snakker om til daglig, sier Økland som fikk den relativt ukjente Melsomprisen i 1991.

Ellers har han verken blitt varm eller kald når han har fått utmerkelse, men hyggelig har det vært. Samnorskprisen var veldig kjekk, Askeladdprisen var også hyggelig, Doblougprisen var stor stas, han kom i godt selskap. Einar Økland var den første som fikk Kritikerprisen for barne- og ungdomslitteratur. Men det lengste Økland har nådd i berømmelse var da han ble gratulert av damen i brødbutikken, hun hadde lest i avisen at han hadde vunnet en pris. Den Nationale Scene hadde jubileum, Økland skrev et skuespill, det ble to vinnere, Odd Selmer og ham selv. Det var forøvrig eneste gang Økland har deltatt i en konkurranse: – Jeg deltok for penger og pengene fikk jeg.

– Jeg tror forfattere jevnt over er nøkterne til å få prisen, mener Geir Pollen om Brageprisen. Han ble nominert for *Hutchinsons Etft*.

– Jeg husker at jeg ble ikke så veldig slått ut da jeg ble nominert. Man har distanse og knytter ikke livslykken til prisen. Jeg tror det er en gjengs holdning. Greit å være blant de som blir nominert. Enda greiere om jeg hadde fått den, sier Pollen.

INTEGRASJONSFIGUREN

Å være nominert til Nordisk Råds litteraturpris var ekstra greit for Jørgen Norheim. Han ble nemlig en mediehistorie. At nominasjonen fikk så stor gjennomslagskraft i media mener han er sammensatt, men to ting pekte seg ut.

– Eg var «ukjent», og eg hadde deltidsjobb ved T-

banen. Sett frå den andre sida av desken hadde mi historie alt: Ein ukjend arbeidar kom ut av tunnelen og leverte eit manus som vart til ei bok, kjent verdig nominasjon til den gjævaste litteraturprisen i Norden. Langt på veg levde historia uavhengig av meg som person. I forteljinga om den ukjende arbeidaren passa det ikkje inn at eg var cand. philol. med ni års fartstid frå forlag. Personfokuseringa var sterk, samstundes var fokuset retta meir mot rollefiguren, den skrivande T-baneføraren, enn mot personen Jørgen Norheim. Etterkvart som journalistane fekk lese boka, vart det også interesse for boka. Det var stor skilnad på å bli intervjuet av journalistar som hadde lese romanen og såleis også var interesserte i teksta, og dei mange som berre var interesserte i rollefiguren, den skrivande T-baneføraren.

Til å begynne med reagerte Norheim på den ensidige T-banevinklinga.

– Dette forandra seg etterkvart som eg såg utilsikta positive sider ved forteljinga om den skrivande T-baneføraren. Utilsikta vart eg ein integrasjonsfigur mellom to verder – mellom den «finkulturelle» litterære verda, og «vanlege folk» si verd, folk som kjenner seg framande overfor og utestengde frå det «finkulturelle», men som samstundes er genuint interesserte i litteratur. Dette vart klart for meg etter utallige positive tilbakemeldingar frå T-banekollegaer og fagrørsle. Rolla som integrasjonsfigur har eg ingen ting imot.

– Ei slik merksemd som ei nominering til Nordisk Råds litteraturpris er, må ein berre takke for og gripe. Etter eit hektisk halvår med mykje merksemd fram til midt i mai, er no livet normalt og roleg. Det gir tid til å skrive – det er vel det forfattarar bør. Eg skriv i min rytme og kjører T-banen som før. No som før er det arbeidet ved T-banen som i hovudsak finansierer forfatterskapet mitt. Eg veit at neste bok blir møtt med forventningar, og at ho blir meldt når ho kjem. Båe delar finn eg i orden.

PRISER

NOTIS OM PRIS

På veggen hjemme hos Grete Haagenrud henger det to diplomer. Slik kan besøkende komme til å bemerke at hun har fått Kulturdepartementets debutantpris, og at en av bøkene hennes ble tildelt *Certificate of Writing* fra IBBY (International Board on Books for Youth). Særlig IBBY-prisen er det få utenfor det litterære miljøet som har hørt om. Kanskje ingen.

– I det litterære miljøet er det litt annerledes, forteller hun. – Der registreres det, og Gyldendal har til en viss grad brukt debutantprisen i markedsførings-sammenheng. Det har jeg også gjort. Personlig føles det som en veldig oppmuntring og ære å få begge disse prisene. Barne- og ungdomsbøker blir stemoderlig behandlet av anmelderkorpset i avisene, når man relaterer det til voksenbokanmeldelser. Det beklager jeg virkelig. Noen store oppslag i avisene betyr det ikke om man får en pris. Da jeg fikk debutantprisen, ble det kun en liten notis i avisene, og IBBY-prisen tror jeg ikke jeg så et ord om. Dette utnyttet også forlaget på en dårlig måte, eller egentlig ikke i det hele tatt.

UTEN BETYDNING

– Det er veldig lenge siden jeg har fått mine priser, forteller Torill Eide, som syns det er umulig å si om prisene har hatt noen påviselig betydning for salg eller synliggjøring av henne som forfatter.

– Den stemoderlige behandlingen av barne- og ungdomsbokforfattere spiller kanskje også inn. Da jeg to år på rad fikk priser i Østerrike, Det Østerrikske kulturdepartementets pris for beste barnebok i 1991, og Det Østerrikske kulturdepartementets pris for beste ungdomsroman i 1992, ble det ikke nevnt i norsk media. Kanskje var heller ikke markedsavdelingen i Gyldendal observante nok? Det virket i hvert fall ikke sånn.

– Det jeg virkelig har opplevd som betydningsfullt, var å få et nært forhold til en utenlandsk redaktør som likte og kjente forfatterskapet mitt og som ønsket å holde seg oppdatert på hva jeg gjorde. Også oversetteren var viktig. I mitt tilfelle vet jeg at oversetteren hadde stor innflytelse på hvilke skandinaviske bøker som ble

utgitt i Østerrike. Det er også viktig å ha en person som jobber for bøkene dine i moderforlaget. Kanskje kan prisene ha betydning for utvelgelsen av tre av bøkene mine for oversettelse i 2003 og 2004 i henholdsvis Thailand og Korea? Det er sannelig ikke godt å si ...

KAPITTEL II: PRISENE

OG HØYT HENGER DE

– *To priser har skilt seg ut, mener Geir Pollen.*

– Kritikerprisen er vel den som henger aller høyest, og så Aschehougprisen. Gyldendalprisen er for meg for ung til å ha samme aura som Kritikerprisen og Aschehougprisen, men det er også en stor pris, faktisk Norges største pris i kroner. Det som gir prestisje er jo de som har fått den før. Historien til prisen gir tyngde. Selvfølgelig tenker forlagene kommersielt, forlagspriser er en del av et forlags ansikt utad og har dermed en markedsføringseffekt, om ikke på den enkelte boken, så på forlaget som kulturinstitusjon. Men alt som gir litteraturen fokus er greit nok. Det må også inneholde et markedsføringsaspekt. Priser brukes og kaster lys på bøker. Bokhandlerprisen gis nærmest automatisk til en godtselgende bok. Denne og Brageprisen brukes til å skape blest om bøker.

– *Hva med spørsmålet om forhåndspåmelding?*

– Man kan alltid diskutere måter, og en bør vel se nærmere på denne ordningen, kanskje finne bedre måter. Men en prisutdeling kan aldri bli rettferdig. Man kan ikke kåre *den beste boka*, det er ikke en idrettskonkurrans, det har egentlig lite med litteratur å gjøre. Man velger ut noen gode bøker. Man kan ikke konkurrere om kvalitet, det er en illusjon.

– Selvfølgelig tenker forlagene kommersielt, hvis ikke det var et kommersielt potensiale med en pris, ville man ikke ha delt den ut. Men jeg tror ærlig talt ikke forlagene tenker: Denne boka er salgbar fra før. De prøver å velge de bøkene som er gode. Kvaliteten er avgjørende.

– I FORTELJINGA OM DEN UKJENDE ARBEIDAREN PÅSSA
DET IKKJE INN AT EG VAR CAND. PHILOL. MED NI ÅRS
FARTSTID FRÅ FORLAG. JØRGEN NORHEIM

OM Å TILFØRE PROFIL

Den store Gyldendalprisen ble første gang delt ut i 1997, men helt fra 1934 har det vært delt ut pris under navnet Gyldendals legat. Otto Hageberg påsto i sin tale ved prisutdelingen i 2004 at prisen er den klart største av alle litterære priser her i landet. Prisen er en betydelig pengesum og går til et særlig betydelig forfatterskap: «Altså ein forfatter som virkelig har markert seg med kvalitet over tid. For begge prisane – legatet deler også ut Sult-prisen til et eminent yngre forfatterskap – gjeld det at forfatterskapen helst skal vere aktualisert av ei utgjeving som tilfører forfatterskapen profil.»

Legatstyret er sammensatt av to kritikere og to fra universitetet, foruten styrelederen i Gyldendal. I år gikk prisen til Inger Elisabeth Hansen, en forfatter som har opplevd hvordan prisene kan hope seg opp: Brageprisen, Gyldendalprisen og nominert til Nordisk Råds litteraturpris og kritikerprisen for diktsamlingen *Trask*.

Det kan bli penger av priser: Gyldenprisen er på 250.000 kroner, Aschehougprisen er verdt 100.000, og Sultprisen gir 75.000 på bok, mens Brageprisen er foruten statuen, en sjekk på 50.000 blanke. Men mange priser nøyer seg med ære, berømmelse og et litografi.

BARE EN TREDJEDEL STEMME

– Kritikerprisen gir prestisje fordi den er en pris hvor samtlige medlemmer av kritikerlaget kan stemme, forteller formann i Kritikerlaget Trond Haugen.

– Den er uavhengig og basert på et stort antall stemmer, noe som også fører til at den er mer sårbar for common sense. Aschehougprisen har stor prestisje fordi den er basert på en prinsipiell og vedtektsfestet uavhengighet, det vil si at Aschehoug ikke har noen innflytelse på juryen, som i prinsippet velges av kritikerlagets egne medlemmer i litteraturseksjonen. Hvert medlem i juryen kan nominere to forfatterskap, som det deretter stemmes over i to omganger. Med andre ord er Aschehougprisen kåret av en uavhengig jury. Prisen har dessuten en lang historie. Dette gjelder også Kritikerprisen. Her har alle medlemmer mulighet til å

nominere to titler. På grunnlag av nominasjonsrunden presenteres de tre til fem titlene som har fått flest stemmer for medlemmene som deretter stemmer på sin favoritt. Medlemmene i Kritikerlaget kan stemme, men ikke alle benytter seg av stemmeretten, rundt 1/3 av medlemmene stemte i år. Dette er noenlunde likt fra år til år.

– *Ikke så mange kvinner har fått prisen?*

– Det er det forferdelige spørsmålet. Hva skyldes det? Det finnes ingen forklaring som er god nok til å fjerne pinligheten ved kvinnemangelen. Antakeligvis er det en rekke offentlige og medietekniske faktorer som spiller en rolle; hvem får oppmerksomhet i mediene og hvem snakker i mediene. Fortsatt domineres mediene, og også kritikken vil jeg tro, av menn som skriver om menn. Juryarbeidet i Aschehougprisen demonstrerer svært tydelig dette problemet med en generalavstemningspris. Fem kvinner har mottatt denne prisen de siste tolv åra. Når det gjelder Kritikerprisen har den et beslektet problem i forhold til lyrikken, hvor det går på genre, eventuelt i tillegg til kjønn.

– *Når det gjelder barnebøker er det en jury som kårer direkte?*

– Årsaken er at vi har ønsket å sørge for at vurderingen av barne- og ungdomsbøkene skjer av kritikere med spesialkompetanse på området. Medlemmene har imidlertid mulighet til å foreslå titler til juryen.

Dessuten har Trond Haugen følgende forslag: – Fest juryarbeidet i skribentorganisasjonenes demokratiske strukturer, så blir det mulig å klage over dårlig smak, heller enn over tvilsomme habilitetskonflikter.

KAN IKKE KALKULERE SALG

– Vil du snakke om prestisje? spør Torill Hofmo, forlagssjef for barnebøker i Cappelen.

– Vel, per i dag syns jeg departementets priser er viktige. Og Brageprisen, det er den som utad gir oss forleggere prestisje. Det fører ikke alltid til økt salg og oppmerksomhet, men jeg har også opplevd at det gjør det. Synne Sun Løes fikk Brage, og det ga mye oppmerksomhet. Og Kritikerprisen betyr mye. Det er vanskelig å

PRISER

– DET FINNES INGEN FORKLARING SOM ER GOD NOK TIL Å FJERNE PINLIGHETEN VED KVINNEMANGELLEN. TROND HAUGEN

prioritere, men jeg er nok litt farget av at Kritikerprisen betyr mye for forfatterne. Vi blir veldig stolte når en av forfatterne er nominert, det gir oppmerksomhet, og både Brage og Kritikerprisen offentliggjør de nominerte. Vi tar for eksempel de nominerte til Kritikerprisen med til barne- og ungdomslitteraturkonferansen i Stavanger.

– Det er mye å si om Brage. Jeg er enig i at vi er inhabile, vi mener selvfølgelig at våre antatte bøker er kjempegode. Og så er det betenkelig at det er én klasse for alle barne- og ungdomsbøker, billedbøker, høytlesingsbøker, ungdomsbøker i tillegg til faktabøker. Det lar seg ikke gjøre å velge. Det blir jo heller ikke en skjønnlitterær pris på denne måten. Kulturrådet har eget innkjøp for fakta, Brage gulper alt i samme gruppen, hvis det ikke er en spesialklasse akkurat det året.

– *Ligger det kommersiell tenkning bak påmeldingene?*

– Når vi melder på, diskuterer vi hvilke bøker som har de litterære kvalitetene, eller om det er en fantastisk faktabok. Ingen vet hvem vi nominerer utenom redaksjonen, vi har klart å holde det hemmelig på huset. Markedsavdelingen er aldri med på nominasjonen. Vi tenker ikke salg, for en kan ikke kalkulere salg.

– Barnebokklassen blir selvfølgelig mindre omtalt. Inger Elisabeth Hansen fikk velfortjent omtale, det ble mindre oppmerksomhet på barneboka, hm, *Flugepapir* var det, ja. Jeg mener at om man har en jury, får den også finne ut hvilke bøker som er utgitt utover de påmeldte. Men det er opplagt noe gærent med framdriften. En må melde på i august, det er absolutt for tidlig.

– *Hva slags forhold har forlaget til priser der leserne skal stemme fram vinneren?*

– De prisene som har lesere er jeg også glad for, som Ark-prisen. Forlaget bidrar med masse leseeksemplarer. Det koster forlagene mye, men det kommer til leserne, og det er kjempefint. Ark-kjeden gjør mye for barn og ungdom. Alle filialene har et torg med de fem nominerte titlene.

– *Kårer barn andre prisvinnere enn voksne juryer?*

– Det kan se sånn ut, ja. Også Stavanger bibliotek har en leserkåring av årets barnebøker. Vi vet at skolene slutter opp. Elevene blir kjent med forfattere. Det er i det hele tatt stas å bli kåret til vinner av målgruppen. Den kan det være vanskelig å komme til, fordi vi må gjennom voksne kjøpere. Barn er jo avhengige av at voksne kjøper. Selvfølgelig er det stas med alle priser, også Riksmålsprisen, som også blir delt ut på litterære premisser, og som i tillegg viser at forfatteren kan bruke verktøyet sitt og skrive et gjennomført språk.

BARNEBOKA ER STEBARNET

Guri Vesaas i Samlaget syns Kritikerprisen burde være den gjeveste prisen, ettersom den blir delt ut av de profesjonelle litteraturkritikerne.

– Men prisen for voksenlitteratur blir avgjort ved avstemning blant medlemene i Kritikarlaget og det viser seg vel at svært få lyrikarar får prisen på den måten. For barnebøkene del er det så få kritikarar som les dei at dei må vurderast av ein særskild jury, og det er kanskje ein vel så patent framgangsmåte.

– Brageprisen synest eg er utsett for urettferdig kritikk. Eg trur alle seriøse forlag tenkjer kvalitet når dei plukkar ut sine kandidatar, og ein er langt på veg sikra seg mot forsømmingar i og med at juryane kan kalle inn bøker dei meiner fortener å bli vurderte. Det verste med Brageprisen meiner eg er at bokhandelen ser ut til å ignorere prisvinnarane totalt, endå Bokhandlerforeninga er med og deler den ut.

– Så lenge dei verkeleg store prisane, som Nobelprisen og Nordisk Råds Litteraturpris, ikkje kan tildelast ein barnebokforfattar som Astrid Lindgren eingong, må ein vel seie at barneboka er eit stebarn i litteraturprissamanheng. Og sjølv om for eksempel Kritikarprisen til barnelitteratur er blitt delt ut samtidig med vaksenprisen sidan 1979, er det framleis slik at presse og kringkasting rett som det er gløymer å nemne barneprisen i nyheitsmeldingane sine.

- DET STÅR IKKJE TIL Å NEKTE FOR AT TALET PÅ NYNORSKE BARNEBOKFORFATTARAR SOM HAR FÅTT PRISAR ER GANSKE HØGT. GURI VESAAS.

MANGE NYNORSKE PRISER

– Det står ikkje til å nekte for at talet på nynorske barnebokforfattarar som har fått prisar er ganske høgt, innrømmer Guri Vesaas.

Men hun har også en forklaring på fenomenet.

– Når ein veit at det store fleirtalet av barnebokforfattarane skriv bokmål, blir det påfallande. Mi oppfatning er at dette ikkje minst er sjølve språket å takke, det ligg i korta at nynorskforfattarane må arbeide svært bevisst med språket sitt. Dei må kjempe for å halde fast ved det, dei må streve for å halde bokmålspåverknaden frå livet, og er ikkje så utsette for freisting frå lettvinde løysingar, velbrukte formuleringar og klisjear. Dette skjerper og er med og stimulerer til utprøving, eksperimentering, nyskaping. I forlaget har vi òg ei særleg omsorg for språket, ikkje minst i barnebøkene, så vi legg mykje arbeid i å få det friskt og godt. Eg har brukt å seie at det er med nynorske barnebøker som det er med kvinner: Dei må ikkje berre vere like gode, men betre enn konkurrentane for i det heile å nå fram i media og bokhandel.

– Prisar hjelper nok litt på omtale og sal. Barnebøker generelt får lite omtale, dei nynorske får mindre enn dei bokmålske, men har dei fått pris med litt prestisje, kan det føre til omtale. Salet kan auke med nokre 100 eksemplarar for vårt vedkomande, men bokhandelen er merkeleg lite påpasseleg med å framheve prislønte bøker. Det er kanskje salet av rettar til utanlandske forlag som er mest påverka av litterære prisar.

INN PÅ BESTSELGERLISTENE

– Dette er bokhandlernes egen pris, den jevnt kvalifiserte leserens pris, og er en av de mest prestisjetunge litterære prisene en forfatter kan få her til lands, mener Sidsel Henriksen i Den norske Bokhandlerforening.

– Bokhandlerprisen kåres etter avstemming der alle de 6.000 som arbeider i norsk bokhandel får anledning til å stemme på den boken de mener er årets beste. Det er generelt høy deltagelse. Bokhandlerprisen deles ut til en norsk forfatter som utgir bøker innenfor skjønnlitteratur og barne- og ungdomslitteratur. Det er en tradisjonsrik pris, i 2003 ble den delt ut for 33. gang. Den ble første gang utdelt i 1948 og het da «Takk for boken»-prisen. Da tradisjonen ble gjenopptatt i 1981, etter tolv års opphold, fikk den navnet Bokhandlerprisen. I 1998 ble reglene endret, slik at den også kan utdeles til forfattere som har fått prisen tidligere.

– Vil denne prisen i praksis alltid gå til en bok av en kjent forfatter som selger godt?

– Bokhandlerprisen går tradisjonelt sett til en forfatter som også har gode salgstall og har fått gode kritikker, men kan også være det store gjennombruddet, da det er viktig med anerkjennelsen som prisen gir fra et bredt publikum. Så du kan godt si at man takker forfatteren, ikke fordi han selger godt, men fordi han har levert en

god bok. Ett eksempel er nettopp fjorårets pris som ble tildelt Per Petterson for *Ut og stjæle hester*. Dette var forfatterens sjette bok etter debuten i 1987. Han har fått strålende kritikker i pressen, men det store salget har latt vente på seg, til tross for at han tidligere har vunnet flere priser, deriblant Brageprisen for romanen *I kjølvannet*, og vært nominert til Nordisk Råds litteraturpris. Det betydde derfor svært mye for ham å vinne Bokhandlerprisen, alle ville lese ham, og han rykket rett inn på bestselgerlistene for desember.

– Har barnebøker noen sjanse til å få prisen?

– Vi får også inn mange stemmer på barnebokforfattere, og bøker skrevet på nynorsk, men barnebøker har foreløpig kun fått flest stemmer tre ganger og bøker skrevet på nynorsk har ennå ikke nådd helt til topps. Men dette kan endre seg.

KAPITTEL III: JURYENE

NÅR DET FØLES RIKTIG

Andrine Pollen sitter i Litteraturkritikerlagets arbeidsutvalg, som har fem medlemmer. Hvert medlem foreslår to forfatterskap til Aschehougprisen. I statuttene heter det at de skal sette seg godt inn i alle forfatterskapene. Med fem medlemmer kan det bli maksimum ti forfatterskap, men i praksis blir det sjelden så mange, noen ganger har det bare vært fire medlemmer i utvalget, og ofte har flere foreslått samme kandidat.

– Noen forfatterskap får plutselig høy aktualitet. Ole Robert Sunde var en kandidat som mange hadde tenkt på i mange år før han fikk prisen i 2001. Han hadde ligget og vaket lenge. Plutselig er det noens tur. Det føles riktig. Det er ikke mange som skriver som Ole Robert Sunde, hans forfatterskap er viktig og særegent i det norske landskapet. Vi håper jo at prisvinnerforfatterne skal kunne nå ut til et bredere publikum gjennom den økte oppmerksomheten som kommer av prisutdelingen.

– Når man skal nominere til Aschehougprisen må man se på hvilke navn som utmerker seg over tid. Som kvinne må jeg jo si at jeg prøver å ikke overse kvinnelige forfattere, selv om jeg bestreber meg på å finne den beste kandidaten. Men jeg har nok nominert flere menn enn kvinner siden jeg kom inn i arbeidsutvalget i april 2000. Det første som slo meg da jeg så listen over tidligere prisvinnere var at Dag Solstads navn var påfallende fraværende. Men prisen blir ofte gitt som et løft i en ung forfatterskap for å drive det videre og å inspirere. Jeg skulle virkelig ønske at tidligere juryer hadde tenkt på ham.

– Når det gjelder barnebøker, er det jo slik at vi i juryen vurderer hele forfatterskap. Når en som har skrevet både for barn og voksne blir nominert, leser vi også barnebøkene. Men det er nok voksenbokforfattere som

PRISER

blir nominert. Og vi ser jo heldigvis at flere og flere forfattere skriver i begge leire.

Andrine Pollen var også en av tre jurymedlemmer for Brageprisens Åpen klasse 2002, som var viet ungdomsbøker.

– Vi fikk tolv bøker fra forlagene. En ungdomsjury var også med. Jeg var klar på hvilken jeg syntes burde vinne. Jeg var tilbakeholden med å avsløre det for ungdomsjuryen, men boka pekte seg også tydelig ut for dem. Forlagene velger, ja, men *Flugepapir*, som vant barnebokklassen i år, var faktisk ikke påmeldt, et av jurymedlemmene hadde lest den. Det har man jo anledning til. Og juryen kan jo lese manuskripter, så lenge man får dem tilsendt vel og merke. Det kommersielle aspektet er jo med, i og med at forlagene melder på bøker og betaler for hver påmeldte tittel. Forlagene må jo nødvendigvis begrense seg ut fra hvilke kandidater de mener har størst sjanse til å vinne.

– Er det ikke lett av gode bøker blir oversett?

– Men man står alltid i fare for å overse en bok i bokhøsten, og vi ser jo gang på gang at gode bøker blir oversett i bokhandlene. Titler blir kanskje oversett til de ulike kritikerprisene også. Alle leser jo ikke de samme bøkene.

OM Å BALANSERE

Einar Økland har sittet i mange slags juryer. Også der de skulle kåre vinnere av romankonkurranser. I slike juryer blir mange bedt om å sitte uten at de vet hva de går til, mener han. Som for eksempel at det er mye arbeid eller om arrangøren betinger seg urimelige ting, som enerett på alle utnyttelser.

– I min generasjon har vi lært oss å sikre oss en avtale, sier Økland. – Lesing er tungt. En skal ha betalt for det. Det er å foretrekke at ikke arrangøren sitter i juryen også, mener han. Han har opplevd innblanding utenfra. Når det gjelder Aschehougprisen er nok forlaget fullstendig utenfor. Han er ikke så sikker på Gyldendalprisen, der et styremedlem sitter i juryen, det virker som om styret har vært med i utvelgelsen.

– Og Brage er ekstra skummel, forlagene nominerer jo.

Økland satt i styret i DnF da Brage startet.

– Mange var mot. Det var krav om boikott. Vi tok et pragmatisk standpunkt: Det gir penger til forfattere. Det fikk bli opp til den enkelte å frasi seg prisen. Jeg synes det var et tilskudd, selv om det ikke var ideelt. Vi var hardt pressa, for de fleste ville heller ha stipend og trygge kår. Jeg ville jo ikke være ukollegial. Jeg tror heller ikke det er noe særlig misunnelse rundt denne eller andre priser, vi vet jo at prisen er oppretta til ære for de som deler den ut.

Men når det gjelder hovedtendensen i juryering siterer Økland Georg Johannesen: *Landsdeler, kjønnsdeler, setningsdeler. By, land, nord og sør skal liksom være*

representert. Man prøver å balansere, kvinner og menn, gammel og ung, men ikke så mange, for det blir så dyrt.

– I Det litterære råd ivaretar statuttene språk og kjønn. Kort sagt, de sakkyndige utvalgene, kulturrådets forvaltning av litteratur, fungererer representativt. Mange vet ikke dette.

Han syns det virker beroligende. Øklands egen erfaring er at det kan være forbausende få konflikter i slike sammenhenger. Man har relativt lett for å diskutere seg fram til enighet.

– Det er positivt å høre på hverandre, selv om man i utgangspunktet er kontrære.

I forfatterforeningens litterære råd skulle man i prinsippet lese alt.

– Men det er mye å lese, jeg følte at jeg måtte prioritere de jeg visste lite om. Tarjei Vesaas' debutantpris deles jo ut av DnFs litterære råd. Akkurat den var bare gøy, ingen debutanter venter seg noen ting. Bortsett fra at det er vanvidd å utpeke noen i begynnerfasen, men hyggelig for den som får den, som håndslag mellom generasjonene.

LITE TAKTISKE NORDMENN

Einar Økland har også sittet i nomineringsjuryen for Nordisk råds litteraturpris.

– Det var faktisk lett å forstå hverandre i juryen, å komme fram til ting. Men det var ugreie administrative saker. Bøkene kom seint, vi måtte gå til forlagene og tigge, og så kom bøkene i store bunker. Det var i det hele tatt en rekke problemer. Nordisk råds litteraturpris er det eneste nordiske tiltaket som har et visst ekko i hele Norden. De måler prestisjen i antall presseoppslag. Men det er mye ugreie for å få den til å fungere.

Han har ivret for en barnebokpris. Flere syntes barnelitteraturen var noe mindreverdige, det ble en ny diskusjon om det rundt Lindgrens død. Økland syns hun kunne vært aktuell. I motsetning til de nasjonale jurydrøftelsene opplevdes de nordiske møtene som intenst ulystbetont.

– I den nordiske juryen virket de andre landene langt mer taktiske enn vi norske hadde forestilt oss. Der ville man gå rett på voteringa. Det avstedkom masse rabalder fra Norge, som krevde at alle skulle uttale seg og diskutere. Det var som om enkelte hadde stukket hodene sammen eller skrudd dem fast. Du får jo en samvittighetskonflikt. Det er trafikkregler for sånt, som det er for så mye uartikulerte regler. Og utad må jo alle forsvare sluttresultatet. Vi følte nærmest at vi meldte oss ut av det gode selskap. Jeg sendte min fortreffelige varamann neste gang. For min erfaring med det å sitte i juryer tilsier at det ville vært en fordel om berørte parter hadde kunnet overvære drøftelsene. Dette har jeg ofte gitt uttrykk for.

- NÅR DU BEGYNNER Å FÅ ÉN PRIS, FÅR DU PLUTSELIG MANGE. EINAR ØKLAND

ALLE BØKENE ER MED

Juryen som forvalter Kultur- og kirkedepartementets premiering av barne- og ungdomslitteratur praktiserer bred lesning.

– Dette er en viktig pris. Like etter krigen gjorde man sånne tiltak for barnelitteraturen og opprettet prisen i 1948. Den er blitt en institusjon i den barnelitterære offentligheten, sier Karin Beate Vold i Norsk barnebokinstitutt.

Nytt fra 2003 er at NBI administrerer arbeidet fram til prisutdelingen. Tidligere gikk Statens bibliotektilsyns Rådgivende utvalg gjennom hele årets produksjon og skrev noter til en katalog. De var også jury ved tildelingen av Kulturdepartementets priser. Utvalget ble nedlagt i 2002, etter at Statens bibliotektilsyn ble lagt inn i ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum). Norsk barnebokinstitutt ble valgt for å knytte arbeidet med prisen til et barnelitterært fagmiljø. Juryen består av fem personer fra ulike sektorer: lærere, bibliotekarer, universitetsfolk. De velges for to år.

– Det var diskutert om man skulle ha innstillinger fra forlagene. Noen var for, noen mot, men man valgte å ikke la forlagene innstille. Alle bøkene er med. Det er mye arbeid. Man trekker også inn spesialkompetanse på noen områder som tegneserie og billedbøker. Juryen har sterk faglig bakgrunn. Det er en forutsetning, den er både tekst, bilde- og brukerorientert. Det vil si at teksten skal fungere for barn, at det er et barneperspektiv i teksten. Det er en svært grundig pris, og har derfor prestisje.

Kulturministeren forestår utdelingen av prisene. Voksenlitteraturen har ikke noe tilsvarende som dette.

– På syttitallet kom det en ny giv med Bastianprisen og Kritikerprisen. Tidligere hadde ikke barnelitteraturen vært regnet med her. I media synes den likevel ikke på samme måte som voksenlitteraturen. Men jeg synes det er helt fint med populær rating også. Gjennom Ark-prisen kaster man lys over litteraturen fra brukersida.

KAPITTEL IV: JACKPOT

DEN STORE MEDALJEN

«To be considered eligible for an award, it is necessary to be nominated in writing by a person competent to make such a nomination», heter det i statuttene for Nobelprisen i lit-

teratur. Tre nordmenn har fått Nobelprisen, Bjørnson, Undset og Hamsun. Jon Fosse uttalte til Nationen i fjor at de som deler ut prisen nok er forsiktige med å prise nordiske forfattere for mye. Han tror ikke på noen norsk kandidat med det første, heller ikke seg selv.

Kvinnene er naturligvis i fåtall også blant Nobelprisvinnerne. Og forfatterskap som retter seg mot barn og ungdom mangler helt.

– Det viser seg jo at barnebokforfattere ikke kan få Nobel, sier Torill Hofmo. – Vi prøvde å nominere Astrid Lindgren gang på gang, men ble ikke hørt.

Torill Hofmo var nestleder i IBBY i fire år. IBBY deler annet hvert år ut H.C. Andersen medaljen, som regnes som den største utmerkelsen et forfatterskap for barn kan få.

– Vi arbeidet mye med å få den opp på nivå med Nobelprisen.

Hun satt i det internasjonale styret da Tormod Haugen fikk prisen.

– Prisen fikk mye oppmerksomhet da Tormod fikk den. Men så er det forfattere som er mindre kjent i Norge som har fått den. Hvis bøkene ikke har kommet ut i Norge, får heller ikke prisen mye oppmerksomhet.

Tormod Haugen var oversatt, og ble mer oversatt etter prisen. Det har for øvrig alltid sittet et skandinavisk medlem i H.C. Andersen-juryen og i styret. En danske satt i juryen da Tormod Haugen fikk prisen.

SPRÅKPROBLEMER

Det er Norsk Barnebokforum, den norske avdelinga av IBBY, som innstiller den norske kandidaten. Styreleder er for tiden Vibeke Voss.

– Vi kom tidlig med, takket være Jo Tenfjord og etterkrigstidens ånd, sier hun. – Styret foretar nomineringene, mens medlemmer av Forumet kan foreslå. Styret innstiller også til The Honour List, hvor de to siste årene teller. Til medaljen legger man vekt på et lenger forfatterskap. Det er en forutsetning at den nominerte har nådd noe ut internasjonalt, og at vi kan ha noen oversettelser til juryen. Det samme gjelder jo Nobelprisen.

– Det er kostbart å nominere, men vi kan ikke være norsk avdeling hvis vi ikke gjør det. Jeg synes det blir mer og mer sensasjonelt at Tormod Haugen fikk den. Det hjelper jo å ha et nordisk medlem i juryen, men det var utrolig likevel å nå fram fra et lite land.

– Å være president for H.C. Andersen-juryen for annen gang betyr at man har erfaring i en vanskelig opp-

PRISER

gave, men det er fremdeles svært spennende, skriver Peter Schneck i den årlige rapporten fra juryen, som offentligjøres i IBBYs tidsskrift *Bookbird*.

– Siden 1956, da medaljen ble innstiftet er prisen sett på som den høyeste utmerkelsen for barnelitteratur. Prisen blir utdelt hvert annet år til en nålevende forfatter og illustratør, som med verdien av sitt arbeid er vurdert å ha gjort et fremragende bidrag til litteratur for barn og ungdom. Alle medlemsland kan nominere en kandidat for juryen. I juryen stilles det krav til kunnskap og erfaring med internasjonal barnelitteratur, også erfaringsbakgrunn fra nasjonale juryer og kjærlighet til barnelitteratur.

Før juryen kommer sammen diskuterer den kriterier for arbeidet. Det store problemet er språket. Forfattere som har fått sine bøker oversatt til engelsk stiller med et visst fortrinn. 22 forskjellige land har likevel til nå fått prisen. USA toppet med seks vinnere.

PENGER TIL DE SOM HAR

– Når du begynner å få en pris, får du plutselig mange, mener Økland. – Kanskje juryene er redde for andre juryer, at det ser ut som om de protesterer mot dem.

Det er en gruppe priser med penger, og en med

pokal. Han syns egentlig ikke man skal kaste penger etter folk som har penger nok fra før.

– Kan man ikke gjøre noe annet? En fest eller en film? Nordmenn er lite flinke til å lage fester.

Jørgen Norheim har dette bildet: – Då Knut Johannesen gjekk 10 00 meter på 15.46,6 under OL i Squaw Valley i 1960, var han klart betre enn alle som gjekk på over 16 minutt. Men det er ikkje så lett å rangere litteratur: Korleis rangere blant mange jamngode romanar? Og korleis samanlikne ein roman i høve til ei lyrikk- eller essay-samling? Kort sagt: Det er vanskeleg å finne objektive kriterie for å rangere litteratur. Det gjer at den som blir nominert, eller får ein pris, må vera audmjuk, og den som ikkje får, må vera storsinna. Det tyder ikkje at all litteratur er like god, men det er ein annan debatt. Litteraturprisar er ei stor oppmuntring for den heldige, og fører til at litteraturen blir synleg.

– Men ikke nødvendigvis solgt, ifølge Økland. – Kanskje som julegaver. Men ikke når du skal lese sjøl. Folk vil være sin egen jury.

FLERE PRISER:

HALDIS MOREN VESAAS-PRISEN

Prisen tildeles årlig en lyriker og/eller en gjendikter som gjennom et antall verker har markert seg i norsk poesi med en klar egen stemme og bidratt til poesiens prestisje i Norge. Olaf Norli's Bokhandel har stiftet prisen. Juryen består av seksjonleder fra Norli, litterær direktør fra et forlag og daglig leder i Norsk Forfattersentrum.

P2-LYTTERNES ROMANPRIS

Fem av de nominerte bøkene er plukket ut av en fagjury, den sjette er stemt inn av lytterne på NRKs nettsider. Deretter diskuterer en jury bestående av bokinteresserte lyttere seg fram til en vinner på lufta.

MELSOM-PRISEN

Skipsreiar Ferd. Melsoms legat vart skipa i 1922. Formålet er «fremme av det norske sprog (landsmålet). Det blir delt ut ein pris kvart år til ein forfattar (eller omsetjar) som året før har gitt ut ei verdifull bok som etter sitt innhold kan egne sig til folkelæsning og masseutbredelse». Legatet blir styrt av Det Norske Samlaget og prisen delast ut i slutten av april.

DOBLoug-PRISEN

Prisen deles ut 17. mai av Svenska Akademien av et fond opprettet 1938 på grunnlag av testamentarisk gave fra den norske forretningsmannen Birger Dobloug. Prisen gis både for svensk og norsk skjønnlitteratur og litteraturhistorisk forskning. Norsk prisvinner utpekes etter innstilling fra Den norske forfatterforening.

TARJEI VESAAS' DEBUTANTPRIS

Prisen deles ut til siste bokårs beste unge norske skjønnlitterære debutant etter innstilling fra Den norske Forfatterforenings litterære råd.

MADS WIEL NYGAARDS LEGAT

Legatet er en egen stiftelse under bestyrelse av forlagets styre. Legatet kan ikke søkes og tildeles skjønnlitterære forfattere. Utdelingen skjer ved styret i Aschehoug & Co etter innstilling fra to av forlagets konsulenter hver 26. november, som er Mads Wiel Nygaards fødselsdag.

NYNORSK LITTERATURPRIS

Noregs Mållag, Det Norske Teatret og Det Norske Samlaget deler kvart år ut ein pris for den beste boka på nynorsk eller dialekt i siste året. Innhaldet kan vere lyrikk-, novelle-, drama- eller romanform. Barnebøker vert ikkje rekna med. Andre slags bøker enn dei som er nemnde her, kan au pris-lønast når særlege grunnar talar for det.

OKTOBER-PRISEN

Prisen tildeles et fremragende skjønnlitterært forfatterskap i utvikling. Prisen deles ut hvert år av forlaget Oktobers ledelse, etter innstilling fra styret i Kulturfondet Ikaros a/s.

SAMLAGSPRISEN

Nynorsk. Prisen skal gå til ein forfattar som har gitt ut minst ei skjønnlitterær bok med høg kvalitet, for barn/ungdom eller vaksne, på det Det Norske Samlaget i løpet av de fem siste åra.

CAPPELEN-PRISEN

Prisen tildeles en av forlagets forfattere eller medarbeidere for særlig verdifull innsats. Prisvinneren utpekes av forlagets styre etter innstilling fra administrasjonen og deles ut i begynnelsen av desember.

SULT-PRISEN

Prisen går til et eminent yngre forfatterskap uavhengig av forlagstilknytning. Styret i Gyldendal Norske Forlags legat for norsk litteratur (to professorer i litteratur, to litteraturkritikere og GNFs administrator) nominerer og velger prisvinner. Prisen deles ut i august og tildeles et skjønnlitterært forfatterskap, herunder også barne- og ungdomslitteratur.

TANUM KVINNESTIPEND

Stipendet tildeles kvinnelige forfattere i etableringsfasen. Den norske Forfatterforening står bak utvelgelsen.

LITTERATURPRISEN TIL ASTRID LINDGRENS MINNE

Litteraturprisen til Astrid Lindgrens minne er innstiftet av den svenske regjeringen i 2002: «Priset ska tilldelas enskilda författare, men kan även ges till organisationer och institutioner som arbetar med att främja barns och ungas läsande i vid mening. Priset ska även ha en dimension av att på global nivå främja barns rättigheter.» NBU innstilte Anne-Cath. Vestly som norsk kandidat til årets pris.

NORDISK BØRNEBOGPRIS

Nordisk Skolebibliotekarforenings børneboogspris tildeles for den overordentlige og markante produktion, enten for et enkelt skønlitterært værk/billedbog eller for et forfatterskab / en billedbogskunstners illustrationer. Det prisbelønnede værk (forfatterskab / en billedbogskunstners illustrationer) skal være nationalt forankret, men af en kvalitet, der gør det til en naturlig del af den fælles nordiske børne- og ungdomslitteratur.

SKOLEBIBLIOTEKARFORENINGENS LITTERATURPRIS

Skolebibliotekarforeningens litteraturpris ble opprettet i 1982. Prisen er ment å være en honnør og en stimulans til en

forfatter av norsk barne- og ungdomslitteratur. Prisen blir gitt for et samlet forfatterskap eller deler av det. Tre skolebibliotekarer utgjør juryen som peker ut den årlige vinner.

SONJA HAGEMANN'S BARNE- OG UNGDOMSBOKPRIS

Prisen utdeles som en påskjønnelse for og stimulans til norske forfattere av barne- og ungdomsbøker, og som en hyllest til minnet om en av denne litteraturs pionérer. Prisen deles ut hvert år i slutten av november etter innstilling fra forlagets redaksjon for barne- og ungdomslitteratur og forlagets ledelse.

HAVMANNPRISEN

Ved tildelingen skal det legges vekt på bøker med litterære og fortellermessige verdier som kombinerer kvalitet med folkelig appell. Prisen skal gå til en forfatter med markant nordnorsk tilknytning. Prisutdelinga blir avgjort av en fagjury bestående av 4 personer: en bibliotekar, en forfatter, en fra bokhandel og en lokal representant.

SØRLANDETS LITTERATURPRIS

Sørlandets litteraturpris er innstiftet og finansiert av bokhandlerne og bibliotekene i Agder-fylkene. Den deles ut i forbindelse med «Verdens bokdag» som er 23. april hvert år. En jury velger ut opptil fem bøker fra foregående år. Målsetningen med prisen er å stimulere leselyst, øke oppmerksomheten om litteratur fra landsdelen, og å hjelpe frem nye forfatterskap fra Sørlandet.

VESTFOLDS LITTERATURPRIS

Målet med Vestfolds litteraturpris er å synliggjøre, stimulere og utvikle den skjønnlitterære skriftkulturen i Vestfold. Selv om prisen primært er skjønnlitterær, kan den også tildeles en forfatter av sakprosa. Prisvinneren skal være en forfatter som har tilknytning til Vestfold gjennom sin biografi og/eller sitt forfatterskap. Litterær og faglig kvalitet tillegges særlig vekt når vinneren skal kåres. Prisen kan tildeles på grunnlag av en debut, en enkelt bok, et påbegynt eller et avsluttet forfatterskap.

SUNNMØRSPRISEN

Prisen vart oppretta av Sunnmøre frilynde Ungdomssamlag i 1953. Prisen kan gjevast for ei bok som i innhald og form, er av det beste som vert utgjeve på nynorsk eit år. Ein forfattar/diktar kan få prisen berre ein gong. Står to eller fleire bøker likt, kan prisnemnda også leggje vekt på det vedkomande forfattar har skrive før.

På www.barum.folkebibl.no finnes det oversikt over flere priser. Nummer 4 av Norsk Barnebokinstitutt's skriftserie presenterer alle norske vinnere av norske og internasjonale barnebokpriser fram til 1992. Årboka Litteratur for barn og unge utgitt av Det Norske Samlaget inneholder hvert år en fortegnelse over priser og premieringer av norsk barne- og ungdomslitteratur.

PRISER

MYTER OG SANNHETER

Noen må da kunne sette litteraturprisene i perspektiv?

Da alle andre avsto, tok **Olaug Nilssen** og **Steffen Sørum** saken.

FCUKSORUM (28): Priser skaper tapere. Priser deles ut av venner til venner (noen har flere venner enn andre, og noen venner er mer betydningsFULLE enn andre. Det er derfor det lukter urin opp etter ryggene til venner på kunstneres hus).¹ FCUKSORUM (28) sier videre: Hvem i dette land vet hva god litteratur er, og hvem av dem kan rangere den?

Eg veit! og eg kan! seier den unge forfatteren Olaug Nilssen (duFON) (26) medan ho strekk begge armene ivrig opp i lufta for å få svare på spørsmålet læraren stiller. – Eg har høyrst at ein får inntekter på bortimot hundreogfemtusen kroner for å drive med slik rangering, og desse gryna vil eg, eg meiner ho, dei gryna vil ho gjerne få kasta dei grådige armene sine over.

Kan du i så fall kaste en stein til Lommedalen?²

Eg er norgesmeister i steinkasting, seier duFON (26), eg kan kaste den første steinen på dei som bestemmer no, før eg overtar sjølv.

Priser er skapt av markedsavdelingen hos Gyldendal³, det var egentlig et eksperiment som kom ut av kontroll. Hallelulja! Priset være forfatterne som kan prise seg selv! FCUKSORUM (28) rister oppgitt på hodet.

Noen priser er smalere enn andre – men alle får plass på et smussomslag, selv om ingen i markedsavdelingen hos Samlaget klarer å stave dem riktig.

Forfattere er snobber (selv om det ikke har noe direkte med saken å gjøre)

Forfattere er bransjehorer og vil bare høre noe si: «Nå har du vært flink», det er derfor kvinnelige forfattere er så utrolig lette å lure i seng (alle menn er lette å lure i seng), nå tenker FCUKSORUM (28) at duFON (26) virkelig skal bli pissed off.

Kvifor er det ingen som seier at eg er flink? gret duFON (26). Eg som er så raus med ros, held ho fram med sjølvrettferdig mine.

Priser skaper en kunstig overlevelseshoble; man er sjelden genial lenge nok til å leve av det. Genialitet og priser henger svært sjelden sammen. Priser deles ut etter listeprinsippet fordi jurymedlemmer skal hente barn i barnehagen og fordi de holder på å skille seg og må kjøpe ny leilighet: «Hvem sin tur er det nå?»

Det er duFON (26) sin tur. Ho vil ha meir pengar! Når ho skal snakke med pressa, stiller ho i slitte jeans og t-skjorte, endå det er tjue kuldegrader ute. – Eg har ikkje råd til vinterjakke, seier ho, med dei store, blanke augo sine.

– Kvifor kastar du ikkje inn handduken og får deg ein vanleg jobb? spør vi.

– No var du jævlig smart, svarer den sinte, unge jenta.

Noen priser er egentlig stipender – stipender deles ut på samme premisser som priser, men har høyere markedsverdi selvfølgelig. Boklubbene ELSKER priser, ja, de er så glad i dem at de gjerne lager kåringar av priser og priser av kåringar. Forfatter husk: Enten liker VI deg, eller så liker VI IKKE deg.

DufON (26) dansar ein sjølvkomponert dans for det litterære råd. – Gå bak og still deg på det blå merket, tordnar dei, og den vesle jenta skvett livredd og fell saman. – Du har absolutt ingenting i denne konkurransen å gjere, seier leiaren av rådet, – du skriv heilt ok. Banta ti kilo eller så, og prøv igjen neste år, held den svenske representanten fram.

Noen får alltid, noen har aldri fått - dette henger nødvendigvis ikke sammen med kvalitet – ofte henger stipender sammen med kvantitet. Gir du ikke ut en bok hvert år er du en mislykket forfatter. Alle vil ha en ny bok, bortsett fra leserne.

Forfatterforeningen går forlagenes ærend og oppmaner unge forfattere til å gi ut mer bøker, slik at de får stipender og slik at Bibliotekaren får mer mosjon. Og i mellomtiden «leses» disse bøkene av det litterære råd (my ass! FCUKSORUM (28)).

DufON (26) saksøker forfattarforeininga, ettersom denne ikkje ville sleppe henne inn då ho melde seg på i fjor. Ho kjem til å kreve foreininga for 70 ganger 7 millionar kroner. Ho hadde vore så sikker på at dei skulle seie ja! kom! alt er ferdig!, og blei svært skuffa og lei seg då dei sa nei! bli ute! Så leit var dette, at det gjekk på arbeidsevna laus.

– Eg har rekna ut at eg ville ha tent 70 ganger 7 millionar kroner dersom eg hadde fått vere med. Eg ville ha blitt så glad at eg hadde skrive ein overskotsprega bestseljar som blei omsett til all verdas språk. No er dette heilt uaktuelt, all sjølvtiliten min er øydelagd for all framtid, seier den unge kunstnaren til Forfatteren, før hun dypper sukkerbiten i melkekaffen. Den smuldrer opp mellom fingrene hennes, som et bilde på hva som skjedde med

MANN FOR SIN HATT

Litteraturprofessoren, forfatteren, oversetteren, anmelderen, komitémedlemmet, konsulenten, og jurymedlemmet **Hans H. Skei**, mener hans mange litterære hatter er en styrke når han skal være med å dele ut priser. I dette intervjuet spør journalist **Ingvald Bergsagel** om det ikke kan bli for mange hatter.

– Dersom man skal bidra på kompetent vis i en litterær jury er det en fordel, noen vil kanskje si en forutsetning, å ha et mangeartet virke som gir en sjansen til å lese og vurdere litteratur på bred front. Jeg kjenner de fleste norske forfattere av en viss betydning, om ikke nødvendigvis så nært og personlig. Jeg underviser, anmelder, oversetter, redigerer antologier, skriver bøker og sitter i et utall komiteer, for å nevne noe. Dette er ikke med på å diskvalifisere meg fra juryarbeide. Snarere tvert i mot.

Hvorfor det?

– Det å sitte i juryer blir en naturlig forlengelse av mitt daglige virke fordi jeg gjennom ulike typer arbeid får trening og kompetanse i å vurdere tekster fra ulike innfallsvinkler. Dessuten gjør det at jeg får lest mye og forskjellig litteratur. Det kan jo ikke være slik at det å være kompetent blir synonymt med å være inhabil.

Skei har tidligere nettopp blitt beskyldt for å være inhabil da han i 2000 skrev en positiv anmeldelse av Pernille Ryggs *Det gylne snitt* for Aftenposten, mens han var konsulent for De norske bokklubbene der *Det gylne snitt* var hovedbok. Professoren er kanskje den i norsk litteratur som innehar flest forskjellige posisjoner.

Når det gjelder prisjuryer, har Skei blant annet sittet i Brageprisens skjønnlitterære jury (1994), vært leder av Riverton-juryen (1991-2002), er medlem av den norske nominasjonskomiteen for Nordisk råds litteraturpris og har sittet i Norsk kritikerlags styre som deler ut Aschehougprisen. Hvor går grensene her?

– Det finnes naturligvis noen åpenbare grenser. Jeg satt altså et år i Brage-juryen, men når jeg siden ble med i arrangementskomiteen var ikke det lenger aktuelt. Og da jeg satt i komiteen for Rivertonprisen anmeldte jeg noe færre krimbøker for at det ikke skulle skinne for mye igjennom hvor landet lå. Men dersom jeg ikke skulle ha anmeldt bøker i det hele tatt, ville det blitt håpløst å få tid til å orientere seg så bredt som jeg burde.

Hva mener du er den viktigste begrunnelsen for at vi i det hele tatt skal ha litteraturpriser?

– Litteraturprisenes viktigste funksjon er å trekke oppmerksomhet mot litteratur generelt, og å fremheve de bøkene som fortjener det spesielt. I dagens oppjagede verden kan fort de gode bøkene tape plass i offentligheten til fordel for de lette, tilgjengelige eller kontroversielle. Prisene bidrar til å skille skitt og kanel, og sørger for at litteratur i større grad får sin fortjente del av kaka. Det gjelder ikke bare i media, men også overfor politikere, byråkrater og andre som har mulighet til å influere kulturens kår.

Skei forteller at priser også kan ha andre, spesifikke målsetninger. For eksempel var Nordisk råds litteraturpris da den ble etablert på 60-tallet, et ledd i forsøket på å gjøre det nordiske bokmarkedet mer felles. Et uttalt mål var at nordisk litteratur skulle leses på originalspråket i andre land enn opphavslandet, uten at dette lykkes i særlig grad. I dag er resultatet av en tildeling oftere at vinneren blir oversatt.

– Men selv om målsetningen ikke lykkes direkte, er Nordisk råds litteraturpris blitt svært betydningsfull og respektert. Bare det å bli nominert kan få store konsekvenser for en forfatters anerkjennelse, salg og utbredelse. En annen pris som har hatt betydning Rivertonprisen, som ble startet i 1972. Den har i relativt stor grad påvirket oppmerksomheten rundt og statusen til kriminallitteratur her i landet.

Har priser makt til å påvirke selve litteraturen?

– I svært liten grad. Det må være på et helt generelt nivå. Det er ikke mulig å gå inn for å skrive en prisvinner. Det er ikke der prisenes betydning ligger.

Men det å motta en pris kan vel gi både inspirasjon til å fortsette et gryende forfatterskap og prestasjonsangst for å ikke klare å nå opp til økte forventninger?

– Jeg tror ikke det er mange som får forfatterskapet hemmet av å få en pris. Det som nok skjer er at det kan

«DET KAN JO IKKE VÆRE SLIK AT DET
Å VÆRE KOMPETENT BLIR SYNONYMT
MED Å VÆRE INHABIL.»

bli utsettelse. At neste bok lar vente på seg på grunn av alt en pris kan føre med seg av lanseringer, oversettelser og generelt oppstyr.

Skei har derimot mer tro på den motsatte effekten. At prisvinnere, og spesielt mottakere av debutantpriser, kan få en ekstra giv og fornyet pågangsmot.

– Meg bekjent har for eksempel de aller fleste mottakere av Tarjei Vesaas' debutantpris kommet videre i forfatterskapet. Det finnes en stor underskog av litteratur som jeg sjelden får befattet meg med fra der jeg sitter. Men denne underskogen er viktig. I idrett blir du gjerne først klubbmester, så kretsmester, så kanskje norgesmester og så videre. Slik kan det også fungere innen litteraturen. Det finnes mange regionale og lokale kultur- og litteraturpriser som kan gi forfattere inspirasjon til å slåss videre.

Hva er det som kan gi en pris tyngde og betydning?

– Det er noe som skjer over tid. En anerkjennelse som må bygges opp. Nordisk råds litteraturpris er for eksempel i dag solid og tung, og da ikke bare fordi den er stor i kroner og øre. Da prisen ble etablert fikk den oppmerksomhet ved at den gikk til solide, etablerte forfatterskap som Tarjei Vesaas (1964) og Johan Borgen (1967). Men den henfalt ikke til noen geriatrisk pris. Et slags klapp på skuldra for lang og tro tjeneste. Etter noen år begynte den også å gå til yngre og mer radikale forfattere som Per-Olof Enquist (1969) og Kjartan Fløgstad (1978). Prisen har gjennom år med velfunderte og kom-

petente tildelinger opparbeidet seg et rykte for å gå til verdige vinnere. En slik tyngde kan man ikke beslutte seg til at en pris skal ha. Tillitt bygges over tid.

I en jury sitter det ofte folk med ulik bakgrunn, litteratursyn og smak. Hvordan arbeider man seg fram til enighet? Hvilken type argumenter og kriterier er det mulig å enes om?

– Det finnes jo mange ulike typer priser som hver på sin måte begrenser utvalget. Årets biografi, barnebok, debutant, krim, oversettelse og så videre. De fleste juryer har spesifikke kriterier for hva det skal legges vekt på, og hvem som formelt kvalifiserer til en tildeling. De færreste tildelinger blir nok til helt uten uenighet. Juryene til Brageprisen blir for eksempel satt sammen av en akademiker, en bokhandler, en bibliotekar, en forfatter og en kritiker.

– Ulike litteratursyn vil nødvendigvis støte sammen, men uavhengig av de enkelte jurymedlemmenes bakgrunn er det overraskende lett å komme til enighet. Mange utenforstående vil nok stusse over hvor greit det som oftest går, tror Skei.

PRISER

PRISBELØNT NORGESVENN SKYTER BLINK IGJEN

Noen digresjoner om premieregimet og idrettens uimotståelige fristelse av **Jon Rognlien**, elektromontør, vitenskapsmann og kritikerrost oversetter.

Å sette pris på bøker, forfatterskap, formidling, for lang og tro tjeneste er i seg selv en slags idrett, som magnetisk trekker til seg idrettslige honnørord og metaforer. Tilsynelatende en språklig prydhage, men gjerne også en sump. Man hyller forfatteren, oversetteren, forleggeren ved å premiere boka med en pris. Man kan hylle, premiere og prise. Premier og priser av dette slaget kan henges i glass og ramme eller settes på hylle – premiehylle, peishylle. Det kan med tiden bli snakk om en premiesamling, og til og med et premierom. Man kan prise, med prisbeløp. Man kan rose. Med og uten blomsterkvast, men alltid med sjangerspesifikke honnørord. Trøstepremie: «kritikerrost».

Å prisbelønne er en omfattende industri, som ikke bare har som mål å initiere prismottakere inn i et pantheon, en familie av prisvinnere, men også å beskjefte et stort korps av profesjonelle lesere – dommere og linjemenn – som mer eller mindre rikelig honorert kaster glans over hverandre og initiandene. De tilhører den grå armé av litterater som priser, men ikke betaler, bøker. Forlagenes kamp mot gratispassasjerer har sin motkraft i den økende juryeringen. Honnørordet «den litterære institusjon» begynner å bety omtrent det samme som «asyl».

BASTION MOT DEMOKRATIET

Men la oss dvele litt mer ved det idrettslige. Idretten innebærer en uimotståelig fristelse, særlig i dag da tanker om idealtid og like sjanser for alle har havnet bak glass i ramme. Det sportslige stjernesystemet er en adelig bastion mot demokratiet (der «alle kan», «alt er like bra»). I idretten finnes det ingen inflasjon. Det er

ikke mulig å få for mange premier. I idretten kan man være superduperekstrafantastiskytterlig uten at det er noe suspekt ved det. Glansen av de aller største idrettsstjernene skinner like glinsende klart som glansen fra pavens tiara. Oscar Mathisen er størst av alle. Som guttunge på vei gjennom garderoben på den lokale skøytestadion var det for meg skjellsettende (for å ta litt hardt i) å kontemplere den umåtelige mengden medaljer han var verdsatt med på det enorme svarthvitt-fotografiet som hang der innrammet, bak glass. Ikke engang de gutta som hadde gått aller lengst i skolekorpset var i nærheten av hva Oscar Mathisen var god for. Bildet av ham hang til inspirasjon og oppbyggelse lenge etter at alle hans prestasjoner var blitt irrelevante. Handlingene kunne ikke måle seg med etiketten.

Idretten, ikke bare skøyter, er flyktig, på en annen måte enn litteratur, ihvertfall sånn det vanligvis tenkes på disse tingene (og uansett snodige diktere med røtter i gamle dager som priser en eller annen glemt bragd – gjerne utført på Bislett stadion i en eller annen sekundær disiplin – nøyaktige rundetider som transformeres til glinsende poesi, istedenfor bare å noteres ned i endeløse, uleste kolonner, av nerder uten målretning. Eller kanskje *det* blir det samme). Etter en idrettsbragd er det bare premien som er igjen av prestasjonen, mens i litteraturen er det jo resultatet av bragden – teksten – som er prestasjonen. Bragd-pokalen på peishylla, eller det tilfeldige grafiske bladet, kan ikke måle seg med det prisbelønte kunstverket – eller bør iallfall ikke kunne det. (Det gis mye rimelig billedkunst som utmerkelse til de skrivende, men hva gir man til billedkunstnere? Bøker?)

PRISER

Prisbelønt forbilde: Oscar Mathisen 1888-1954, skøyteløper (+ stuper og syklist). Hadde på samme tid alle verdensrekorder i hurtigløp, blant annet sto hans 2.17.4 på 1500 meter i 23 år. (Foto: Scanpix)

EN AV DE GAMLE ML-FORFATTERNE KOKETTERER MED AT HAN LEGGER INN ENKELTE GRAMMATIKALSKE PLETTER I SPRÅKET FOR Å SLIPPE Å FÅ BOKMÅLPRISEN.

SONJA HENIE OG BOKMÅLPRISEN

Hvor mange litterære priser er det mulig for en enkelt å få, hvem har fått flest? Finnes det noen statistikk her? Kan det bli for mange i våre bransjer? Det kan iallfall ikke bli som Sonja Henies premiesamling – som alltid har vært det største kunstverket på Høvikodden, for meg. (Det beste ville kanskje være om museets ledelse får gjøre som de ønsker og selge malerisamlingen slik at den flotte premiesamlingen får stå alene. Hvorfor ikke. Er ikke Henie Onstad-senteret egentlig bare et engang tidsriktig, nå utdatert, skall rundt premiesamlingen?)

(Her skulle det kommet et avsnitt om laurbærkranser, Capitol, den ærekjære Petrarca, olympiadene, Pindars hylledikt, blinkskudd, Kertesz, Coetzee, Sappfo, Anne Holt og Miss Norway – men jeg klarte ikke å gi det en form som ikke virket for brifete).

Men dette er et villspor. Det skal helst ikke være for mange priser som kommer oppå hverandre i kulturen. Det gjelder også å holde seg unna enkelte priser. En av de gamle ml-forfatterne koketterer med at han legger inn enkelte grammatikalske pletter i språket for å slippe å få Bokmålprisen. Han frykter at det snart er hans tur, og han vil ikke ha den. Mulig han ikke ville ment det samme hvis det var førsteprisen.

Og prisgiverne, juryene, institusjonene, stiftelsene, må også vokte seg for å hylle dem som allerede har stabler av grafiske blad. Ikke bare fordi de kanskje ikke vil kvittere for glansen ved å kaste like mye glans tilbake på utdelerne, men fordi det er viktig i profileringen av akkurat den prisen at en forfatter (i samråd med forlaget...) vil velge å profilere seg med akkurat den hattefjæren synlig. «Vi gratulerer Erling Sandmo med Aksel Sandemose-prisen» fungerer ikke like bra dersom fire andre juryer i samme sesong har gratulert Sandmo på samme måte («Cappelen forlag gratulerer Erling Sandmo med Margit Sandemo-prisen»).

FRISKE MIDLER

Det foregår en krig for å sikre seg de beste prisvinnerne. Små, intense celler av profesjonelle juryanter leter med lys og lykte etter kandidater som kan brukes – friske midler. Det gjelder å gripe dem før andre tar dem. I filmbransjen er dette et stort, et voksende, problem. Mengden av priser har gjort at alle filmer som noen er

villige til å spandere en «festivalkopi» på (en kopi, eller flere, med engelske tekster, som uten hastverk kan sirkulere fra land til land) etterhvert vil kunne smykke seg med de gjeldende honnørord: «prisbelønt», «beste debut», «beste utenlandske», «beste foto», «sølv/gull-rose/palme/lilje/bjørn/kamera/stjerne osv».

Nylig ble jeg invitert til visning av en søreuropeisk film med handling lagt til et nordeuropeisk land. Det var en flott invitasjon som kom i posten, grafisk elegant og tospråklig, undertegnet av dignitærer i såvel avsenderlandet som mottakerlandet. Og det sto skrevet om filmen at den var kritikerrost, og at den hadde gjort stor lykke på en rekke internasjonale festivaler. Men jeg burde ha begynt å ane uråd da jeg så listen over kryptiske festivaler: Roma Film festival, Napoli Film Festival (er det ikke i Venezia det foregår der nede da?), Houston Film festival, Cairo International Film festival, The Brooklyn International Film Festival, Festival du Cinema de Villerupt, The 7th Environmental International Film Festival of Istanbul, og en god del fler. På et par av disse hadde filmen fått pris: Silver Star, Premio Opera Prima, Best Male Actor, Palma de Plata (men selvfølgelig ikke i Cannes, der sølvpalmer også deles ut).

Filmene var bare dritt. Helt på trynet. Likner på «Dis». Kanskje enda verre. Wam og Vennerød. Men alle disse premiene, da? Invitert til alle disse festivalene? Det er business as usual. Idrettsindustrielle krav.

STEMPLET SOM PRISVINNER

For 8 år siden var jeg på en litt obskur festival i en mellomstor, vakker italiensk by – Bergamo Film Meeting. I det internasjonale filmkritikermiljøet var jeg blitt anbefalt å dra dit, fordi denne festivalen har et så intimt preg, og de som driver den er «very nice people». Tilleggsgode: på småfestivaler blir tilreisende journalister vartet skikkelig opp. En ukjent norsk kritiker som skriver for den marginale (om enn offisielle) publikasjonen «Film & Kino» får full pensjon og deltakelse på alt (det lille) som finnes av festivitas i festivalens omkrets. Fordi for dem, arrangørene, er det supert å ha internasjonal interesse å vise til når det skal søkes om midler på regionalt nivå. (Det kan, i forbifarten, røpes at man i Italia er minst like opptatt av det nasjonalt kon-

stituerende i å bli sett i utlandet («Italia på verdenskartet») som vi er her, og som vi skammer oss sånn over, eventuelt er stolte av).

Og arrangørene i Bergamo var hyggelige folk, be- vares. De hadde lagd en artig festival, med et sært portugisisk retroprogram, en western-serie (med tilreisende gjester, hvorav en av dem, den gamle rodeo- stjernen og hedersmannen Ben Johnson, tok sin død av det hele: han falt om bare en uke etter at han kom hjem igjen til USA. Og jeg hadde stått ved siden av ham ved pissoaret og utveklset honnørord få dager før ...) og en ypperlig «alt av Peter Sellers»-serie. Men hva med hovedprogrammet? De potensielle prisvinnerne? Mye rart. Merkelige filmer fra rare land. En av sjefene på festivalen beklaget seg overfor meg om at han ikke hadde fått fatt i en bestemt norsk film, som han mente var glimrende (den var det, det var «Kjærleikens kjøtere» av H.P. Moland). Fordi produsentene/distribu- tørene/agentene ikke hadde villet at filmen skulle vises på en marginal festival. De ønsket ikke at den skulle stemples som festival-film. En «Rosa camuna»-pris ville ødelegge det kommersielle potensialet (som filmen jo likevel ikke hadde).

(Her skulle det komme et avsnitt om kjøp av priser, jurykorrupsjon, italieneres hang til alltid å se snusk ved alle prisutdelinger («det er svigerfaren som har fikset premien»), mulighetene for å selge invitasjoner til for- lagsfester, gjestelister, kostnader ved priser, mer om betalte lesere – det hele ornamentert med en fersk anekdote om skuffelsen hos min sønn da han i forrige uke klarte «Svømmeknappen» og jeg fortalte ham at vi selv måtte kjøpe nålen).

ADELSKAP FORPLIKTER

Akkurat slik man kan si nei til å delta på trash-festivaler, kan man si nei til å motta enkelte priser. Man kan av- holde seg fra å innlemmes i bestemte familier av pris- vinnere. Det er naturligvis enda fetere å nekte å motta Oscar/Nobel enn å motta dem (om det da ikke er Oscar i klassen for «beste kostyme» eller nobelpris i «kjemi»,

da teller det ikke å nekte). Forfatterforeningen bør, om noen regimeskifter kanskje, jobbe for å lage en range- ring av prisene, slik at nye stemmer («friske midler») ikke risikerer å smusse seg til med mindre prestisje- tunge priser. Noblesse oblige. De føydale kvalitetene må sikres.

Noe slikt er neppe aktuelt for oversetterforeninga, selv om vi også i vår lille idyll begynner å få litt flere utmerkelse enn vår egenfinansierte/produserte/jury- erte Bastian. I år skal det for første gang deles ut en kritikerpris for en oversatt bok (beste oversatte bok? beste oversettelse?), juryert av profesjonelle, utenfor- stående. Hva prisen er, vet jeg ennå ikke (joda, jeg vet det, jeg sitter i styret, men det skal være en over- raskelse). La oss håpe det ikke er billedkunst.

Å dele ut kunstgaver er en autoritær smakspåstand. Prisen på premien ligger minst på det samme som en kasse champagne, men likevel velger man å blande seg i hva folk skal tenkes å henge på veggen. Det er et tanke- kors, men noe man ikke bør tenke på. Venninna mi tok konsekvensen av dette her om dagen etter en skandaløst dårlig gjennomført prisutdeling der det ble rotet med honnørordene (de er lumske, kan plutselig bli for- nærmelser), blomsterkvastene kom på avveie og pris- vinneren ble ignorert: hun kastet det lille kunstverket hun hadde vunnet i søppelkassa. Og angret ikke dagen derpå.

Men dette leder direkte over i mitt neste essay – «Kunsten å kaste kunst» – om stablene av bilder, taus- heten, mammutsalget, bbb-reolen, pallesalg, EU- midler, den paradoksale tragedien ved aldri å komme i billigutgaver, loppemarkedenes forbannelse, demo- kratiets uimotståelige svøpe og aristokratisering som markedsmechanisme. Den tid den sorg.

PRISER

EI BRAGD?

Nei, etter diskusjonane rundt Brageprisutdelinga, var vel ingen i tvil om at det ikkje var noko bragd å få Brage. Forlaga nominerer ikkje alltid dei beste, vert det sagt, dei tenkjer kommersielt – og korleis skulle dei ellers tenkja? spør **Helga Gunerius Eriksen**.

Vi ville klagja meir om dei ikkje tenkte slik vi ventar av dei. Om juryen kan kalla inn bøker på eige initiativ – korleis skal dei kunna ha oversikt over alt før dei har lese det? Vi visste det nok, vi har aldri tenkt på skriving som nokon konkurranse vi driv og trenar til. Det er ikkje prisar som er motivasjonen medan ein skriv, og med opplaga mine, er det ikkje pengar heller. Det er ein motivasjon å gjera sitt beste, og det er kjekt å bli sett og lagt merke til for noko du har gjort når du har gjort ditt beste, same kva auge som ser.

Gry Moursund og eg fekk Bragepris for bildeboka *Flugepapir* i 2003. Eg veit ikkje om forlaget hadde nominert boka vår, og om dei hadde det, var det ikkje av di dei rekna den for ei bok med særleg stort salspotensial – det veit eg av samtalar før ho kom ut gjennom det nynorske bildeboknålauge etter eitt år på venteliste. Juryen sa dei hadde bede om fleire barnebøker av kvinnelege forfattarar (der var berre ei påmeldt i utgangspunktet), og eg reknar juryen for kompetent. Det var folk som har følgd med på den norske barnebokmarknaden i fleire år, formidla, kritisert og studert, og det er stas å bli lagt merke til og bli sett pris på av slike folk.

Vi veit nok at det skal vera gutebøker no for tida (både for barn og vaksne), og vi veit at om ein skal verta lagt merke til i media, så lyt ein vera ung mann som utgir seg for ny vin eller unge menn som skriv nye manifest på dodører (med avisa til stades). Vi veit at om ein skal verta ein mediefigur, må ein jyppla seg, men eg er ikkje nokon jyppling, og har heller ikkje noko mål

om å stilla opp i kjendis- eller mediekonkurransen. Eg har fått prisar før (Kritikarpris, bildebokprisar), men det vart ikkje fleire bokomtalar av den grunn, så eg hadde ingen forventingar om at media skulle koma rennande no heller. Men barneboka måtte nemnast saman med dei andre, venene mine såg det og gratulerte, eg fekk blomar og sjampanje, ein pengepremie og ein skulptur på deling med illustratøren, eit par intervju, nokre ekstra annonser og minst to fine kritikkar. Kva meir skulle ein kunna ønskja seg? Eit andre opplag? Omsettingar til fleire språk? At bokmålsfolk ville lesa nynorsk slik vi les bokmål? Fleire lesarar? Fleire formidlarar som følgjer med på alle dei nye barnebøkene og kjøper dei til skulane og biblioteka og barna og barnebarna sine? Joda, men ein Bragepris gjer ingen lesarstorm, det tek visst fleire generasjonar å opparbeida ein forfattarskap for barn. For meg er det berre å halda fram med å gjera mitt beste på mitt (for det meste) usynlege vis – med låg Potterfaktor og små kjendisfakter.

For nokre år sidan dreiv NBU med synleggjeringskampanjar for barne- og ungdomsbøker. Det er muleg det hjelte ei stund, men no er alt tilbake til normalt. Vi skal vere glade for at det finst ein kjendis i Trondheim (fotballtrenar Ola By Rise, ja) som bryr seg om å skriva kritikkar av barnebøker, og at det finst ein nettstad (barnebokkritikk.no) som hyrer kvalifiserte kritikkarar. Kvalitet og kvantitet har alltid vore forskjellige målestokkar, og eg kjenner meg faktisk stempla og godkjent til eg utgår på dato.

OM Å FÅ KONGENS FORTJENSTMEDALJE I SØLV

Christian Rugstad har ikke fått kongens fortjenstmedalje i sølv. Det er også tvilsomt om han vil få den etter denne betraktningen.

Trikken skumper nedover Welhavensgate. Det er tirsdag formiddag og desember ligger på en valen gammelmannshånd mot ruten. Med ansiktet mot meg, fem

seter bortenfor, sitter en mann i begynnelsen av 30-årene og leser avisen. Øynene er mørke og dype, det kan jeg se, håret er blankt og tykt, nesen er smal, munnen tegner en fyldig bue som gir det ovale ansiktet et sensuelt preg. En mann som uten skam kan sette seg ved vindusdisken i en kaffebar. En mann som uten å ødsle for mange ord kan slippe å gå alene hjem om kvel-

den. Men så snur han seg mot duskregnet utenfor, og der, over seteryggene, avtegner det seg en brått ukledelig oppstoppnese, som om Vårherre i siste sekund var blitt hjemsokt av demokratiske anføkter og har lagt sin usynlige finger på nesetippen og trykker den inn og opp. Eller verre, som om nesen selv forsøker å bøye seg bakover for å peke nese til ansiktet den sitter fast i. Straks vender mannen tilbake til avisen, og er som før.

Jeg går av på Tullinløkka, og plutselig slår det meg hvor forsmadelig, hvor ydmykende det må være å få kongens fortjenstmedalje i sølv. Her har du virket til beste for samfunnet og for menneskene. Her har du gjort noe som gir gjenlyd over fjord og fjell. Og du trekkes frem for allmuen, du berømmes. Se! Men får du gull? Nei, du får sølv, og du skal for alltid holdes i uvitenhet om hvor du trådte feil, om hva du mangler, om hva det er som kleber ved din godhet som gjør at den

ikke er god nok. Du stirrer ned i det mørke, gåtefulle svelget mellom sølv og gull, men der sitter fanden og smekker med tungen.

Den unge mannen på trikken fikk utdelt det beste, men også det lille som velter det hele, og der skal han sitte til evig tid med nesen som en ape i ansiktets bur. Men om Herrens veier er uransakelige, er også kongens det. For du kan ikke gå opp Slottsbakken, banke på og spørre: Hva galt har jeg gjort som skal straffes med en så tilintetgjørende belønning?

Nei, du skal takke og bukke, og

bak smilet skal du skjule din knugende visshet om egen tilkortkommenhet og den like knugende uvissheten om hvor du sviktet. Du ble ikke slått med fire tideler eller en halv meter. Du ble slått med en ukjent mengde fortjenstfullhet, og den tilhører ikke engang en annen, men er den du selv ikke har. Au, kunne jeg ikke bare få være en middelmådighet, en banalitet, en noksagt! Alt, bare ikke dette, en ufrivillig klovn i profil, et fortjenstfullt menneske med en flekk som ikke kan vaskes bort fordi den ikke lar seg fange – en hvileløs, ugrikelig flekk som øver sin mørke, etsende gjerning i skinnen fra den fraværende gullmedaljen. Den smetter unna mellom fingrene dine. Der! Nei, der! Nei, hvor? Lykkelig den som aldri får kongens fortjenstmedalje i sølv.

PRISER

VIRKELIGHETENS HOLD I VIRKELIGHETEN

Anne K. Bang utga i fjor romanen «Hold i virkeligheten», der handlingen foregår delvis i Yemen. På slutten av fjoråret reiste hun til landet og møtte til sin store forundring en lys levende kloning av hovedpersonen i boka. Her forteller hun om møtet mellom fiksjon og virkelighet.

Det hadde seg slik at jeg skrev en roman om en arkeolog som het Andreas Balder (jeg kalte ham «kulturell morfolog» fordi jeg syntes det hørtes enda mer tørt og støvete ut, uten at jeg har noen spesiell formening om hva kulturell morfologi er). Denne Andreas var spesialist på gamle sabeiske innskrifter, av den typen man finner i sør-Arabia og som ble risset inn i stein av folk som levde lenge før både islam og kristendom. Det skal også sies at Andreas Balder hadde en usedvanlig dårlig evne til å se at innskriftene han studerte faktisk var skrevet av mennesker. Han hadde ingen fantasi. Han hadde ingen evne til å dikte liv inn i tekstene sine. Han var en ekte, støvtørr akademiker, med andre ord.

I et annet liv og på andre timer av døgnet er jeg også en slags kulturell morfolog (igjen uten å vite hva det innebærer, men det høres altså akademisk ut). I disse timene på døgnet, det vil si hovedsakelig mellom ni og fire på dagtid, sitter jeg også og river meg i håret over fremmedartede tekster fra sør-Arabia. Det er derfor en viss likhet mellom meg og hovedpersonen i romanen jeg skrev innimellom skriftegn og rare lyder og oversettelser. Det er likevel – og dette vil jeg insistere på! – store forskjeller. Andreas jobbet med eldgamle skriftegn, mens jeg har mer enn nok med tekster fra det tyvende århundret på standard arabisk. Det vil også si at jeg ikke vet noe som helst om sabeiske skrifter. Jeg vet ikke mer om 3000 F.kr. enn folk flest – om ikke mindre. Når jeg satte meg fore å skrive om en arkeolog var jeg derfor henvist til å dikte opp det meste av det han drev med.

Et hovedpoeng i historien om Andreas var at han lette etter en innskrift som befant seg et sted i Yemen – i en by som heter Tarim. Denne byen har jeg selv besøkt – ikke på jakt etter innskrifter, men på jakt etter manuskripter fra reisende yemenitter på 1800- og 1900-tallet. Det er en bemerkelsesverdig by, både på grunn av arkitekturen (store palasser bygget av leire) og beliggenheten (innerst i en dyp canyon med fjellvegger på

alle kanter). Det er også en dypt religiøs by som ikke nødvendigvis møter unge, vestlige, ikke-muslimske, kvinner med begeistring. Blant annet husker jeg vekten på biblioteket, som insisterte på at jeg skulle ha på meg hansker, slik at de ”verdifulle skriftene fra våre gloriøse forfedre” ikke skulle besudles av mine vantro fingre. Det kostet meg mye bry, men til slutt fikk jeg tak i et par pene, sorte nylonhansker av den typer fromme kvinner bruker når de ikke ønsker å vise frem hendene sine til fremmede menn. De øvrige brukerne av manuskriptsamlingen, religiøse lærde med lange skjegg og fine, hvite turbaner, fikk selvsagt lov til å håndtere skriftene ubehansket.

Et annet poeng i historien om Andreas var at han ikke greide å tolke innskriften. Slik jeg beskrev den var innskriften skrevet i fonetisk skrift (igjen: uten å ha noen som helst anelse om hva sabeisk språk er, fonetisk eller ikke, utover at det ser fint ut på gamle steinblokker). Den var altså tegn som hver som seg representerer en lyd, på samme måte som vårt alfabet, og det arabiske alfabetet for den saks skyld. Andreas kunne med andre ord lese høyt fra innskriftene sine, men han kunne ikke forstå hva han leste. Da jeg diktet dette syntes jeg det var en snedig liten ide, en finurlighet, nærmest et tankespinn over hva tekst egentlig er.

Hva er tekst når man kan snakke det, men ikke forstå det? Eller omvendt: hva er tekst når man kan lese det (som hieroglyfer, for eksempel) men ikke vite hvordan det snakkes?

I romanen, slik jeg diktet den, fikk Andreas hjelp av sin venninne Julie, som hadde en spesiell evne til å forstå språk. Julie, slik jeg beskrev henne, hadde en evne som jeg alltid har ønsket meg: Hun kunne forstå fremmede språk bare ved å høre på dem. Hun bare lyttet, og så forsto hun dem.

«Kan du forstå hva du leser?» spurte hun Andreas, etter at han hadde holdt et langt foredrag. Det kunne han selvfølgelig ikke. Julie, derimot, lyttet og forsto;

hindi, gujarati, swahili, laotisk og hvilken kaudervelsk som helst, som hun sa. For Andreas var dette til stor hjelp. Så stor hjelp, faktisk, at han straks ble professor, og om mulig enda mer fjern og forstokket enn før.

I november/desember 2003 dro jeg tilbake til Yemen, på en tur der jeg egentlig skulle presentere resultatene av mine behanskede timer, dager, uker i manuskriptsamlingen i Tarim. Jeg skulle med andre ord være en ekte Andreas, en forsker på turne til glede for folket som utvilsomt ventet i spenning på endelig å få presentert selveste Resultatet. Jeg skal her forbigå stillhet den allmenne begeistring blant de minst ti fremmøtte, og de spissfindige spørsmålene fra tyske kolleger som ser det som en æressak å trekke alt i tvil, selv det som åpenbart er tvilsomt.

Etter hvert som oppholdet skred frem følte jeg meg imidlertid mer og mer som en undercover forfatter, en spion i en virkelighet som jeg trodde jeg hadde diktet opp men som plutselig viste seg å sitte på rommet mitt og resitere ubegripelige og eldgamle tekster som ganske riktig var umulige å forstå. Truth is stranger than fiction, sies det – men virkeligheten er aller mest merkelig når den først er diktet opp, så virkelig, og så diktet en gang til – i form av at jeg nå forteller om det, selv om det er helt sant.

Forskningssenteret jeg bodde på var amerikansk, og derfor nesten folketomt. Som Osama bin Ladens hjemland og et av al-Qaidas hovedtilholdssteder, ligger Yemen ikke øverst på ønskelisten for amerikanere nå til dags. De få som kommer (diplomater og «rådgivere» som verken har navn eller ansikt eller noen som helst offisiell hensikt) er kontinuerlig omringet av forvokste US Marines, og derfor umulig å få øye på for personer under 1,90 – det vil si de aller fleste kvinner, for ikke å snakke om hele Yemens befolkning. En og annen forsker våger seg likevel til landet, fryktløse kulturelle morfologer som ikke lar seg stoppe av verken terror eller kidnappinger eller strenge advarsler fra sitt eget utenriksdepartement.

Sent en ettermiddag ankom Sam, en av disse Fulbright-stipendiatene som amerikanerne har for vane å sende ut i verden for å vise hvor dyktige de er (for det er de, ingen tvil om det!). Sam var i Sanaa for et lite avbrekk fra feltarbeidet sitt i Mahra, en avsides provins av Yemen opp mot grensen til Oman. Han kom via Aden, der det – i motsetning til i det offisielt tørrlagte Sanaa – lar seg gjøre å oppdrive flasker med annet innhold enn Mekka-Cola og Ginger Ale. Ut av ryggsekken sin trakk Sam en flaske Stolinchnaya (en arv fra den tiden sør-Yemen var en ekte Sovjetisk satelittstat) og to bokser mangojuice. Nå ville han ha selskap og snakke om feltarbeidet sitt.

«I am a linguist,» sa Sam, og skjenket i glassene. «Cultural morphology. I study the links between Sabean and the spoken language of present-day Mahra.» Mer vodka? Mer mangojuice? Jo takk, mer

vodka og mindre mangojuice. Jeg har tydeligvis havnet i en virkelighet jeg trodde jeg hadde diktet, og når slikt skjer foretrekker jeg at drinkene er så sterke som mulig.

Vi satt i husets mafraj, et stort, vakkert rom med fargerike glassvinduer som finnes i de fleste Sanaa-hus. Lave puter ligger langs veggene og i tilsvarende rom pleier yemenittiske menn å komme sammen om ettermiddagen for å tygge qat og diskutere verdens vesentlige uvesentligheter. Siden det amerikanske forskningssenteret opererer med høytidelig «no drugs allowed» policy (man må signere opptil flere papirer der man lover å ikke konsumere stoffer forbudt av US Federal Laws, som for eksempel qat, som ellers konsumeres overalt i Yemen), måtte Sam og jeg altså nøye oss med vodka.

Det viste seg at Sam hadde tilbrakt et halvt år i en gudsforlatt landsby i Mahra, der han brukte tiden på å samle inn gammel poesi. Det finnes i dag, i Yemen, bare rundt 20,000 mennesker igjen som har mahri som førstespråk, og tradisjonen er med andre ord i ferd med å dø ut. I tillegg er mahri som språk en direkte etterkommer etter sabeisk, som altså var språket dronningen av Saba talte og det samme som min oppdiktede Andreas kastet bort livet sitt på.

«Jeg tar opp diktene på bånd», sa Sam. «Så transkriberer jeg dem, fonetisk.»

«Men kan du forstå hva du sier da?» spurte jeg, som Julie, nå svært forvirret over tilværelsens underlige overganger mellom virkelighet og annen virkelighet (og også litt av Stolinchnayaen, som muligens var hjemmelaget på ukjent sted i Aden, og etter hvert måtte drikkes uten mango-juice).

Det kunne han ikke. Det var det faktisk ingen som kunne – eller bare noen få, svært gamle menn som hadde hørt av sin far som hadde hørt av sin far (osv. osv.). Selv om Mahri er et levende – om enn bare så vidt – språk, vil det ikke si at folk lenger kjenner poesien. Det kjenner den, og de resiterer den, men de forstår ikke ordene. De bruker ordene som magiske formula, som bønn, og iblant bare for å imponere med lærdom (omtrent som å kunne skrive *sine qua non* – som jeg for øvrig aldri helt har forstått hva betyr, men det høres jo bra ut).

«Har du lyst til å høre?» spurte Sam. Det hadde jeg jo, selvfølgelig. Intet er som et Mahri-Sabeisk dikt en kveld i Sanaa, når kveldsbønnen er over, månen ligger pent på ryggen og det til og med er Id al-Fitr og byen er festpyntet og fin. Sam satte seg høytidelig til, men sine forunderlige transkriberte skrifttegn foran seg (lydskrift – ett av de kulturelle morfologenes aller mest underlige påfunn, men absolutt nyttig, selv for oss dødelige).

Så leste han høyt – og lenge. Det hørtes ut som – jeg vet ikke hva det hørtes ut som. En blanding av dårlig forbindelse på kortbølgeradio og noe urgammelt? Som noe fra bibelen, i original – Moses på fjelltoppen? Gud som

sier «La det bli lys»? Og det varte lenge. Et helt glass til med vodka.

Jeg tenkte på Andreas og det som skjedde med han. For uinnvidde kan det opplyses at det endte ganske ille, for tekster kan være farlige, som Julie sa – dødelige, faktisk – og Andreas måtte ha siste del av romanen i en pappeske. Jeg tenkte på Sam, som på alle måter var en hyggelig kar. Det ville være synd om han skulle ende opp på samme måte. Yemens rykte er dårlig nok i USA, med opptil flere soldater allerede hjemsendt i kister. Det ville være for ille om man nå også skulle begynne å sende hjem forskere i pappesker. Da han omsider var ferdig å resitere, måtte jeg spørre igjen:

«Og du forstår altså ikke hva som sies her?»

Noe kan man forstå, forklarte han. Enkelte ord er felles med amharisk, andre med mahri slik det snakkes i dag. Men andre er direkte fra sabeisk, eller himyar, så det er verre. Men jeg skal finne det ut! Han sa det på samme måten som jeg forestiller meg Amundsen må ha sagt: Jeg skal nå Sydpolen! Det finnes innskrifter med parallelle, tilsvarende dikt! Jeg skal finne det ut! Skål!

Stakkars Sam, tenkte jeg. Kanskje jeg burde fortelle ham hvor farlig den slags er. Men jeg var jo undercover, deep-deep in surreality, og en ekte agent i uvirkeligheten kan jo ikke tillate seg å la coveret ryke bare på grunn av litt medfølelse og litt vodka. En liten advarsel kunne han jo likevel få:

«Er du sikker på at det ikke er farlig, det du holder på med? Er du sikker på at det er trygt?»

«Trygt?»

«Disse tekstene dine – er du sikker på at de ikke er skadelige? Burde du ikke være litt forsiktig? Tenk om de gjorde deg noe?»

«Er du sikker på at du ikke har fått nok vodka?» svarte Sam.

Det var godt mulig. Uansett var det natt i Sanaa, og agenter for uvirkelighet forkledt som forskere på tur trenger gode netters søvn og kan ikke la seg forstyrre av bagateller som sammenfall mellom fiksjon og virkelighet. Neste morgen vil Gud være stor igjen klokken fem om morgenen faktisk: Allahu Akbar, Allahu Akbar.

JEG FØLTE MEG MER OG MER SOM EN UNDERCOVER FORFATTER.

Fotografiene fra Yemen er tatt av artikkelforfatteren.

DEN POETISKE RAPTUS

I året 1719 skjedde det som kjent noe dramatisk i dansk-norsk litteratur. Da kom det over den lærde akademikeren Ludvig Holberg «en poetisk raptus». **Ebba Haslund** hyller jubilanten. På sin måte.

Holberg var 35 år, en moden mann, eldre etter datidens begrep. Inntil da hadde han overhodet ikke interessert seg for poesi (bortsett fra et skjemtevers han skrev som gutt): «Ikke kundet finde ringeste Fornøyelse i det aller ziirligste Vers». Så inntreffer noe i likhet med en vårløsning, en demning brister. Ut strømmer først det store heroisk-komiske epos om Peder Paars. En overdådighet av satire, vittigheter, et mylder av personer som siden dukker frem igjen i skuespillene. Deretter det første av dem, «Den politiske Kandestøber», der Holberg fremtrer som fullbåren komedieforfatter. Så følger som perler på en snor alle de andre komediene inntil den poetiske raptus ebber ut med skjemtediktene. Da er han syk, utslitt etter ustoppelig dikterisk produksjon i løpet av utrolig kort tid, ikke så lite bitter. Med god grunn, det lar vi ligge. Poenget er: hva gjør en akademiker til dikter? Hva får en anerkjent historiker med en estimert vitenskapelig produksjon i ryggen, fremtiden trygt forankret ved universitetet, til plutselig å kaste seg bardus ut i respektløs satire, boltre seg i fri diktning? Er det tjuagutten fra barndommens Bergen som plutselig baner seg vei? Samfunnsengasjementet som krever sitt? Så vidt jeg vet, har ingen hittil kunnet gi noe helt ut tilfredsstillende svar. Her må ha skjedd en eller annen form for personlighetsspaltning, for mellom akademiker og dikter består en nær sagt uoverstigelig kløft. Den har intet å gjøre med C.P. Snows «two cultures», humaniora og naturvitenskapene. De er tross alt runnet av samme rot. Mellom diktning og vitenskap består samme skille som mellom fantasi og fakta. Sjangerblanding kan selvsagt skje og skjer nå mer enn noensinne, men mellom akademiker og den frie kunstner er og blir det et dypt skille.

Tidligere besto den mest iøynefallende forskjellen i at akademikeren hadde sitt sikre utkomme i motsetning til frilansforfatterens usikre økonomiske situasjon. Med vårt nye effektiviseringssamfunn er også akademikerens arbeidsplasser kommet i faresonen. Men det er likevel en vesensforskjell mellom akademikerens frykt for å miste jobben og forfatterens angst for at den poetiske raptus skal få en brå ende slik det har skjedd med så

mange. Holberg og Kielland er vel de fremste eksempler på det, skjønt ingen av dem risikerte å miste sitt trygge levebrød.

En god forfatter er en død forfatter; om aldri så omstridt i levende live: Knapt var Jens Bjørneboe gravlagt, ble hylekoret avløst av et enstemmig hyldestkor. De døde forfatterens popularitet skyldes ikke minst at de kan benyttes til å slå de levende ned i støvlene.

Innen universitetsmiljøene kan man visstnok slåss like forbitret som i Den norske Forfatterforening, men utad nyter universitetsfolk atskillig større respekt. Forfatterne betraktes som uansvarlige, barnslige, ofte fordrukne, PR-kåte m.m. Listen er lang. Enkeltvis kan vi nok høste ære, endog rikdom, den nær sagt eneste verdimåler i våre Røkkedager, men som yrkesgruppe er og blir vi suspekter.

Om en tilsynelatende solid samfunnsborger vil opptre som dikter, har forkledning ofte vært nødvendig. Forfattere av hunkjønn, som er særlig utsatt for nedvurdering, har skjult seg bak mannlig pseudonym, eller bak forbokstaver. Et ferskt eksempel er forfatteren av Harry Potter-bøkene. Den aktverdige professor Holberg forkledde seg som den grovkornede, joviale Hans Mickelsen, til en viss grad også som Just Justesen i forordene, men da som en annen utgave av arten akademiker. Hans Mickelsen er en splitter ny og helt annerledes personlighet.

Selvsagt kan det akademiske skvalpe over på forfatteren og vice versa, men da blir vitenskapen lett uller, diktningen tørr. Hva er det da som skiller de to? Først og sist språket. Det kan ikke nok betones at diktning er språk. Det er det som skiller Raskolnikov fra en vanlig krimfortelling, Romeo og Julie fra såkalt ukebladromantikk.

Enklest er det kanskje for de forfattere som ikke er blitt språklig skolert. En stilitst som Kåre Holt med fem års gammeldags folkeskole, behøvde aldri avakademikere seg. Han kunne begynne på bar bunn og meisle ut sin egen stil. For ikke å snakke om Knut Pedersen som uhemmet av akademisk opplæring utviklet seg til å bli den største språkkunstneren av dem alle. Mens

I baronens seng: Fra årets oppsetning av *Jeppe på Bjerget* på Nationaltheateret. (Foto: Leif Gabrielsen/Nationaltheateret)

akademikere, særlig da magistere i litteraturhistorie, har måttet utrydde krattskogen av litteraturteori/terminologi samt øvrige abstraksjoner for å komme ned på konkret grunn. Skrivekurser derimot har vært og er til stor nytte.

Det var ikke måte på ironisering og latterliggjøring da DnF etter mye mas fikk overtalt myndighetene til å sette i gang et forsøk med forfatterskole i ly av distrikthøgskolen på Bø. Ikke minst fra etablerte forfattere som selv hadde gått den tunge vei med prøving feiling. Skulle man nå kunne utdanne seg til dikter! Hihi!

Ingen satte spørsmålstejn ved Akademiet der bildende kunstnere fikk lære det håndverk som ligger bak enhver kunstart, også diktningen. Men dertil kommer selvsagt alt det andre som skal formidles: blodets hvisken, den gule fryd ved å kunne såre, ordene bak ordene, alt dette som mer enn tanker fyller vår virkelighet. Det var det som skjedde under Holbergs poetiske raptus. Han ga seg til å fremstille virkelighet. Ikke ovenfra i fugleperspektiv, tett på, personifisert gjennom et mylder av sceniske skikkelser.

De fleste forfattere driver en eller annen form for research. Mange er uhyre kunnskapsrike, nok å nevne gartneren fra Ulvik, uten at det har satt noe preg på språket. Bak Sigrid Undsets middelalderromaner ligger enorme kunnskapsmengder, uten at dette vell av fakta får lov til å tynde den språklige formidling.

Apropos Undset: en komite som forberedte 100-årsjubileet 1982 kontaktet Universitetet i Oslo for å få

lærdomssetet til å delta i arrangementene. Svaret var først at det kunne man ikke ettersom Sigrid Undset ikke hadde hatt noen «tilknytning til universitetet». Hun som er blitt kalt «den lærdeste kvinne i Nord-Europa» var jo ingen akademiker. Hun hadde ikke engang artiumskolen. Komiteen spurte høflig om ikke undervisning i Nobelprisvinnerens verk likevel kunne ansees som en slags tilknytning. Hvoretter UiO aller nådigst ga sitt samtykke.

Et annet eksempel (ingen sammenligning for øvrig): Det året Kvinnesakforeningen feiret 100-årsjubileum hevdet kvinnelige universitetslærere i Tromsø at det var på tide å la en kvinne få holde talen ved Universitetets årsfest. De foreslo forfatter Haslund. Nei, det gikk aldeles ikke an, for Haslund hadde jo ingen tilknytning til universitetet. Forslagsstillerne påpekte da at noen år i forveien hadde en mannlig forfatter holdt denne talen, enda han i motsetning til den påtenkte Haslund verken hadde magistergraden eller lektoreksamen. Motstrebende ble så forfatter~~å~~ sluppet inn blant de akademiske *hermelinerna* og gikk prompte i gang med å trække dem på haler og tær.

Tilbake til fader Holberg. Vi vet at han i 1719 forvandlet seg til *råtta*. I løpet av sin poetiske raptus herjet han vilt blant *hermelinerna*. Men hvorfor? Som forfatter forbeholder jeg meg retten til å stille spørsmålet for ørtende gang og overlater til de ekte filologene å fortsette å forske etter svar.

TÅLER VI FORANDRING?

AV ARNE BERGGREN
STYREMEDLEM I DNF

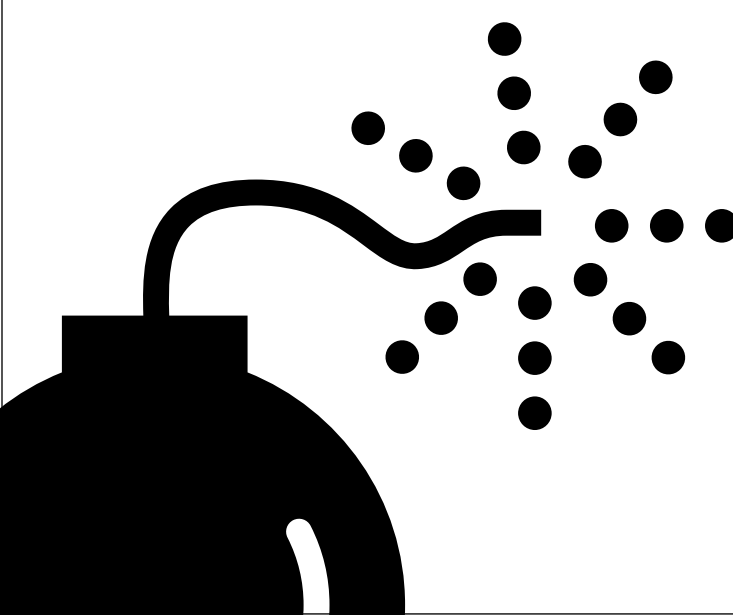
Å sitte i DnF's styre er en urovekkende opplevelse. Min styreefaring er fra næringsliv i Oslo og Stockholm, men fagforening og et børsnotert selskap er naturligvis to svært forskjellige ting. Heldigvis og dessverre. Heldigvis – fordi en forening som DnF forvalter et samfunnsansvar, en kulturforståelse og en solidaritetstanke som er et børsnotert selskap relativt fjernt. Dessverre – fordi det åpenbart er et akutt behov for omstilling, innovasjon og strategisk tenking i DnF.

Jeg har ennå ikke møtt ett medlem som sier at foreningen er slik den burde være, ja, de fleste sier at noe er grunnleggende galt. De samme frustrasjonene fins naturligvis i styret og administrasjonen. Men når ingen ting skjer, skyldes det ikke bare foreningens schizofrene karakter, stående i spagaten mellom fagforeningsretorikk og elitetenking. Det har utviklet seg en reflekspreget motstand mot nye tanker, det fins en gjennomgående kulturpessimisme blant toneangivende medlemmer, og innen styre og administrasjon hører en ofte ord og vendinger som at vi «må sitte stille i båten», eller at vi ikke må «vekke sovende bjørner». Hva slags båt det er snakk om eller hvem som sover er uklart, men jeg antar at man er så til de grader fornøyd med hva som tidligere er oppnådd (og foreningen har jo virkelig oppnådd mye), at man i redselen for å miste goder, sitter med henda i fanget og gradvis gir fra seg makt og troverdighet som premisserverandør i et stadig mer avregulert marked.

Alle vil ha forandring, men vi tar de merkeligste hensyn. Er det ikke hensynet til gamle hedersmedlemmer, er det kulturministeren, konkurransedirektøren, Sindre Guldvog, bokklubbene eller Sehesteds plass (som jo egentlig ikke er en plass, men en gate). Enten er det rett før årsmøtet, og da må man tenke på at det skal gå så smertefritt som mulig, eller så er det rett etter, eller midt i mellom og i grunnen bedre å ta opp akkurat denne saken på et eget medlemsmøte som riktignok nesten ingen kommer på, men det får vi igjen ta opp ved en senere anledning, ja, kanskje til og med nedsette et eget utvalg som i neste omgang kan bli et forhandlingsutvalg, for idag gjelder det denne eller den saken som vi egentlig er i mot, men det kan vi jo ikke si høyt av hensyn til ...

Å sitte i DnF's styre handler i praksis om å ta ting til etterretning. Selv er jeg en utålmodig kløne, og hadde ikke en gang lest Gerhardsens *Tillitsmannen* før jeg satt der selv. Men jeg opplever det som grunnleggende udemokratisk å bli valgt inn av årsmøtet for så i praksis å bli pålagt å aldri utfordre «linja». Det gjentas gang på gang av formannen, vi er ikke styret for å stake ut en ny kurs. Ja, da får man kryssforhøre medlemmer som stiller til valg, så man er forsikret om at de aldri vil bruke sin demokratiske rett til å forandre. Men det er kanskje i denne Catch 22-logikken foreningens vitalitet forsvinner? Du er i styret for å gjennomføre det andre har bestemt før du ble valgt. Vi trenger din kompetanse og dine tanker, bare vi slipper å bruke dem til noe. Dette er en praksis som har utviklet seg over tid, jeg tror ikke dagens formann har skylden. Dette er slik DnF er. Handlingslammet. Pompøs. Reaktiv. Sitter man i styret, skylder man på medlemmene, og medlemmene kjeffer på styret og formannen. Vi har dyktige folk i administrasjonen som står på døgnnet rundt. Vi har en formann som gir alt. Men vi sitter ganske enkelt fast. Alle har litt rett. Allikevel blir det feil.

Årsmøtene vedtar lite av strategisk eller ideologisk karakter, arbeidet i styret handler om saksbehandling, og selv om vi i siste styreperiode etter noe kamp har innført flere styremøter og mer tid til høyttanking og prinsippdiskusjon, blir det bare ferniss. Man stiller kort og godt ikke til valg i DnF for å forandre eller fornye foreningen. Vi er der for å sitte så rolig som mulig uten å bryte med handlingsprogrammet, som forøvrig er så vagt og uforpliktende at det er nok å sitte hjemme med

en bok i fanget for å ha gjort sitt for å forsvare og styrke det DnF har oppnådd. Avviker man fra det som linja, eller stiller fundamentale spørsmål ved om ikke foreningen kunne oppnådd mye mer for sine medlemmer, møtes man med sterke krav om tydelighet og konkrete løsninger der og da, i verste fall klistrer noen en lapp med «nyliberal» på ryggen din og påstår at du er skummel type, at du er mot kollektive avtaler og vil rive ned alt vi har bygget opp siden krigen, og plutselig ble du ikke innstilt til gjenvalg allikevel, selv om valgkomiteen og andre styremedlemmer ved flere anledninger ba deg om å stille. Jeg vil si at det er en underlig luksus foreningen unner seg ved å kvitte seg med flere styremedlemmer i slengen som ønsker å sitte en ny periode, og som nå begynner å forstå gamet.

Vi snakker om solidaritetstanken, men har gjort foreningen til et eksklusivt og elitepreget laug. Vi snakker om litterær kvalitet, men har gjort oss avhengig av inntekter fra det tvers igjennom kommersielle bokklubb-systemet. Vi er mot fri konkurranse og fri pris, men støtter forleggeren som ønsker å distribuere våre bøker overalt og med svært ulike rabatter og marginer. Vi har fast pris som mantra, men vi godtar at forleggerne tåkelegger sine kalkyler. Vi er forleggenes motpart, men står sammen med dem i store kulturpolitiske slag. Vi er opptatt av mangfoldet i bokbransjen, men ser med skepsis på alle som går sin egen vei. Vi liker ikke makt-konsentrasjon og vertikal integrasjon, men synes liksom Sehesteds plass er snillere enn Cappelen. Vi er oppgitt over forlagenes manglende markedsføring, men liker ikke kommersialiseringen av bokbransjen. Vi vil at styret skal tenke nytt, men nåde den som trækker på syttitallet. Vi vil være i posisjon i bransjeforhandling-er, men holder oss i utkanten. Vi etterlyser saklighet og empiri, men møter de forskerne som engasjerer seg med skuldertrekk og skepsis, hvis deres konklusjoner bryter med våre oppfatninger. Vi forsvarer demokrati og ytringsfrihet, men har utviklet en Kafka-retorikk og en mangel på åpenhet i egne rekker.

Det hersker forståelig nok en lettere paranoid stemning i Rådhusgaten, der nye tanker oppfattes eller karakteriseres som «blindspor», idiotiske eller truende. La meg bare for sikkerhets skyld presisere: I tiden som kommer er solidaritetstanken og kollektive avtaler viktigere enn på lenge! Og jeg støtter kravet om fastpris

på bøker, inntil vårt royaltigrunnlag/inntekter evt. er sikret og tydeliggjort på andre måter. Men vi må finne nye grep. Vi må rette blikket mot det faktum at Solidaritetsfondet er truet av Konkurransetilsynets vedtak. Vi må jobbe for å tilpasse normalkontrakten til dreiningene av bokmarkedet mot billigbok og distribusjonskanaler der vi idag ikke har noen kontroll eller avtaler. Og vi må gjøre det lettere for en forfatter å komme seg ut av en kontrakt. Dagens avtaler er laget i en tid der et nytt opplag var en stor beslutning. I dag kan forlaget trykke småopplag digitalt på noen timer og på den måten blokkere forfatterens mulighet til å ta med titler til et nytt forlag. Gyldendal har sendt ut sine første kontrakter for print-on-demand.

Vi må finne et helt nytt grep for å trekke oss selv opp etter nakken og se på helheten i denne foreningen. Vi må finne ut hvor frontene faktisk går. Vi må velge våre motstandere med omhu. Det nytter ikke å flikke på handlingsprogrammene. De er i det store og hele resirkulasjon. Vi trenger en fullstendig gjennomgang av foreningen. For å beholde solidaritetstanken og sterke kollektive avtaler, må vi bygge makt og legitimere den, både overfor Staten og for forleggerne og bokhandlerne som motpart. I denne foreningen har vi sterke forfattere som selger som hakka møkk og som er villige til bruke makt for å oppnå bedre betingelser for alle. Jeg foreslår en kommisjon. En forandringskommisjon. Jeg er lut lei utvalg på utvalg med mer eller mindre håndplukkete medlemmer av formann og administrasjon. Kommisjon er et forfriskende ord.

Fornyelseskommisjonen! En gruppe med én eneste oppgave: Det nye DnF. En kommisjon som SKAL tenke nytt. Som SKAL skissere opp nye veier å gå. Som SKAL utfordre den lett handlingslammede og paranoide dynamikken. En gruppe som SKAL representere forandring, utfordre og tydeliggjøre. En gruppe som i 2004 og fram til neste årsmøte skal stimulere, formulere og provosere til debatt. Kommisjonen kan bruke de enkelte medlemsmøtene aktivt, og i 2005, legge fram konkrete saksforberedte forslag til nye veier å gå for DnF.

Forandringskommisjonen! Hva tror du om det?

